

Metaforer og formalisering

*"Good news.
The test results show it's a metaphor."*

7. semester Hum.Dat
Gruppe nr. 3
Janus Hove Jørgensen
Magnus Vestureið
Morten Møller Jacobsen
Vejleder: Henrik Schärfe
Censor: Anne Rasmussen

Projektet er udarbejdet af

Janus Hove Jørgensen

Magnus Vestureid

Morten Møller Jacobsen

Typeenheder: _____ Sideantal: _____

”Metaforer og formalisering”

Aalborg Universitet

December 2005

7. semester, gruppe 3

Humanistisk Datalogi

Vejleder: Henrik Schärfe

Censor: Anne Rasmussen

Indholds- fortegnelse

Indledning.....	1
Problemformulering.....	3
Metaforforståelse	4
Metaforbearbejdning	6
Terminologi.....	9
Brug af konceptuelle grafer.....	11
Bogstavelig mening.....	12
Gibbs om bogstavelig mening	17
Scenario	17
Metafor begrebet.....	23
George Lakoff	23
Relationerne mellem metaforer.....	26
Mapping.....	28
Koncepter og strukturer	29
Mappingstruktur.....	30
Billedemappings	33
Invarians princippet	34
En differentiering metafortyper imellem	34
Konceptuelle metaforer på sprogniveau	36
Feature selection-problemet	39
Vervaeke & Kennedy	42
Problemer med at fastlægge generalitetsniveauet.....	43
Metaforers mangfoldighed	43
Termers flerhed af meninger	44
Weak homonymy	46
Abstraktion.....	49

Lakoffs kritik	52
Dynamiske typehierarkier	56
Abstraktionen til nye fælles supertyper	58
Feature selection	60
Koncepters definition.....	60
Metaforer som fremhævende forskelle.....	62
Grady	63
Ritchie	71
Metaforers basis i erfaringen	71
Felter af metaforiske meninger	72
Sammendrag af analyseresultater	77
Konklusion	81
Procesbeskrivelse	87
Møder	88
Indbyrdes kontakt, styring af dokumenter.....	89
Tidsplan og planlægning	90
Vejleder.....	90
Ansvarsliste	92

Indledning

Siden 2001 har W3C¹ forsket i det såkaldte *semantic web*, der har som målsætning at muliggøre søgning på sætningers semantik, frem for blot form. En realisering af dette kræver, at computere får adgang til strukturerede informationer og ræsonneringsregler [Berners-Lee, 2001]. Disse danner tilsammen et net af vidensbaser, der indeholder den information, der er nødvendig for at en computer kan søge meningsfuldt i tekst. En af tilgangene til dette er at tilføje en mængde metainformation til skrevne tekst. Uden at tage stilling i denne debat, tror vi ikke det er realistisk at man kan foretage markup af al tilgængelig elektronisk information. Hvis semantisk søgning skal være mulig, synes det derfor nødvendigt i et eller andet omfang at være i stand til at behandle natursprog. Selv om fokus for dette projekt ikke direkte er at muliggøre denne søgning, danner tankegangen baggrund for, hvorfor problemstillingen har relevans:

Der er et utal af problemstillinger forbundet med udviklingen af de ræsonneringsmekanismer, der skal kunne skabe mening ud af tekst. Ønsket, når man taler om semantisk søgning, er at søge i og præsentere natursprog så det forekommer mere meningsfuldt for brugeren. I ønsket om at sætte søgemaskiner i stand til at ræsonnere, ligger der således et ønske om at computeren skal pålægges en del af den semantiske belastning der ved traditionel søgning ligger på den menneskelige bruger. Hvorvidt dette er et forsøg på at ”kopiere” menneskelig kognition ind i computeren, således at den ”forstår” teksten, er en løbende filosofisk diskussion, som vi ikke vil behandle her. Blot skal det konstateres at den kognitive lingvistik, der studerer netop hvordan mennesker skaber mening ud af sproget, er et naturligt udgangspunkt for at forstå den proces man ønsker at repræsentere formelt, med henblik på at kunne flytte den fra brugeren til søgemaskinen.

¹ World Wide Web Consortium udvikler standarder til WWW.

Indenfor kognitiv lingvistik findes en omfattende forskningsgren, der beskæftiger sig med metaforers rolle i sprog og kognition. Lakoff & Johnson [1980], var ved sin udgivelse med til at skabe interesse for metaforer indenfor kognitiv forskning, idet den var med til at give den indsigt, at metaforer ikke kun er et sprogligt fænomen, men spiller en central rolle i det at tænke [Deignan 2005, p.4]. I denne teoridannelse, kaldet "Conceptual Metaphor Theory" eller "Cognitive Metaphor Theory", betragtes metaforer altså som særdeles vigtigt i forbindelse med at forklare sprogbrug og -forståelse. Metaforbegrebet må derfor også tages i betragtning i forbindelse med formalisering af sprogforståelsen med henblik på semantisk søgning, i hvert fald hvis man godtager ovenstående retning indenfor metafor-teori.

En del af den vidensbase der ligger bagved søgningen må dermed være i stand til at kunne håndtere dette fænomen. Der eksisterer på forhånd indlæg i denne debat, bl.a. Way [1991], der er ude i netop det ærinde at udvikle en teori om formel repræsentation af metaforer. Desuden er der en omfattende teoridannelse omkring metaforer i kognition. Ud fra førnævnte ønske om ved formalisering at indfange en kognitiv proces, er den også interessant. For at kunne betragtes i en vidensrepræsentationskontekst og dermed indtænkes i forhold til udviklingen af en formaliseringsmetode, må teorierne imidlertid analyseres og bringes på en form, hvor de siger noget specifikt i forhold til formalisering.

Dette projekt vil diskutere metafor-teorierne uafhængigt af hinanden og deres styrker og svagheder vil blive illustreret i formaliserede eksempler. På denne baggrund forventer vi at være i bedre stand til at kunne sige noget om de implikationer forskellige teorier har i forhold til repræsentationen af det meget levende fænomen, som metaforer i sprog er.

Problemformulering

Disse overordnede overvejelser leder os frem til nedenstående spørgsmål:

I en analyse af metaforiske sproglige udtryk, hvilke forskelle kommer til udtryk ved forskellige teoretiske tilgange til metaforforståelse, når nu disse formaliseres?

Når forskellige teoretiske tilgange formaliseres, hvordan kommer forskellene imellem disse teorier så til udtryk?

Vil en sammenligning af teorierne på formel form tilvejebringe nye indsigter i teoriernes forskelle i formaliseringsøjemed?

Metaforforståelse

Forståelsen og opfattelse af metaforer har ændret sig en del gennem menneskets udvikling.

Hvor Aristoteles mente at:

"The greatest thing by far is to be a master of metaphor. It is the one thing that cannot be learned from others; and it is also a sign of genius, since a good metaphor implies intuitive perception of the similarity in dissimilars."

[Rasmussen, 1998, p.13]

Gennem de seneste årtier er forskere begyndt at ændre standpunkt fra, at metaforer er en speciel form for ytring, til en forståelse af dem som noget mere fundamentalt [ibid], hvilket stemmer overens med bl.a. Lakoff og Johnson [1980]. Noget tyder på, at metaforer bliver brugt i specielle situationer, en påstand der bunder i empiriske studier af amerikanske tekster fra 1675 til 1975. Disse viser at metaforer er vidt ubredt op gennem hele årrækken. Studierne viste desuden at de typiske metaforer omhandler menneskelig psykologi, følelser, meningen med livet og døden o.l.

Som studier har vist, så har metaforer længe været en del af det menneskelige sprog, men hvordan kan det være at vi udtrykker os i metaforer (og pakker tingene ind), i stedet for at udtrykke os bogstaveligt?

Forskere har traditionelt fokuseret på tre mulige grunde herfor.

Metaforer giver mulighed for, at udtrykke idéer, der ville være svære at udtrykke bogstaveligt (the inexpressibility hypothesis).

Metaforer giver mulighed for på ”mindre plads”, at udrykke mere, end det kan lade sig gøre, ved at sige noget bogstaveligt (the compactness hypothesis). Ytringen ”Det der æble er rødt”, indeholder ikke mere information end at det omtalte æble er rødt. Ved hjælp af samme antal ord, men brugt i en metafor, kan en sætning indeholde mere information. Det kan for eksempel gøres gennem ytringen ”Dine øjne er som diamanter”. Sidstnævnte ytring indeholder mere information, end bare det, der står direkte, og der skal bruges væsentlig flere ord, hvis man vil udtrykke det samme bogstaveligt. Diamanter for eksempel stråler/funkler og er meget værdifulde og sjældne. Dermed siger man også at den pågældendes øjne er enestående. Denne type sætninger ”X er som Y” kaldes på engelsk *simile*, og betyder sammenligning. Men da øjne ikke være som diamanter, som vi normalt opfatter diamanter, tillader vi os at betragte som en, hvis ikke metafor så, subtype til metaforer.

Endelig kan metaforer hjælpe os, med at indfange vores livlige fænomenologiske erfaring (the vividness hypothesis). Metaforer er i stand til at viderebringe komplekse mængder af information, i stedet for at benytte sig af mere simple ytringer. Det sætter taleren i stand til at viderebringe mere detaljerede, rige og farverige billeder af ens erfaring, end der kan udtrykkes bogstaveligt. Dermed er der sandsynlighed for, at der fremkaldes nogle billeder i lytterens hoved, der reflekterer talerens kommunikative intentioner omkring det omtalte emne. Et eksempel på sådan en type er ”Min kærlighed til dig er som en buket blomstrende roser”. Derved kan taleren overføre et mentalt billede til modtageren, omkring sit syn på begrebet kærlighed.

[Gibbs, 1994, p.124ff]

Gibbs præsenterer en række metaforer, som visse forskere har døbt ”døde metaforer”. Det er bl.a. udtryk som ”Tell me no more, I’ve got the whole picture”, som af nogen betragtes tilhørende gruppen af klassisk død metafor. Begrundelsen for dette er, at ytringen er blevet en så integreret del af vores hverdag, at vi betragter den som værende bogstavelig og ikke metaforisk. [Gibbs, 1994, p.158]. Men Gibbs siger til dette at: ”These expressions are representative of metaphorical systems of thought that are very much alive”.

En ting forskerne er uenige om er hvorvidt bestemmelse af er mulig. Et andet punkt de er en del uenighed om er hvordan metaforforståelse skabes, hvilket vi ser nærmere på følgende.

Metaforbearbejdning

Vi vil i nedenstående forklaringer og eksempler primært tage udgangspunkt i det talte sprog. Førende forskere inden for feltet ser ikke nogen forskel på, om det er en skreven eller talt sætning der bearbejdes. Her tages bare udgangspunkt i det talte sprog, for ikke at skrive f.eks. lytte/læse.

At en persons kulturelle baggrund har indflydelse på, hvorvidt vedkommende er i stand til at forstå en given metafor, er de fleste forskere enige om. For eksempel er det i store dele af den industrielle verden blevet en acceptabel metafor, at ”tid er penge”, en ytring der givetvis ikke vil give mening for f.eks. Borneos urbefolkning. En metafor kan altså være udtryk for en generel holdning i et samfund, men der er også eksempler, hvor det kan være svært at se, hvorvidt en metafor er kulturel, eller mere individuelt bestemt [Gibbs, 1994, p.192].

Men lige præcis hvordan mennesker finder ud af, at en ytring ikke skal forstås bogstaveligt men metaforisk, og herefter finder den metaforiske mening, er der en del uenighed om. Det er derfor vigtigt at klarlægge, hvordan vi finder ud af, at en ytring er metaforisk, samt hvordan vi får noget meningsfuldt ud af ytringen. Det skal ske, for at være i stand til, at kunne formalisere processen på en måde, således den på et senere tidspunkt kan bruges til automatisk søgning..

En af de faktorer, der forventes at have indflydelse på teorien omkring metaforbearbejdningen, er selve opfattelsen af, hvad en metafor er hos de enkelte forskere. Da det ser ud til, at der findes mere end én definition på, hvad en metafor er, må der derfor også være flere forskellige bud på, hvordan de identificeres og bearbejdes.

Raymond Gibbs er den bedst kendte forsker inden for området af metaforbearbejdning [Deignan, 2005, p.106]. Det virker derfor naturligt, at tage udgangspunkt i hans bearbejdning af egne og andres teorier omkring ”metaphor processing”. En idé omkring metaforforståelse går på, at billedsprog er sekundært i forhold i bogstaveligt sprog. Ud fra denne idé, vil en person først høre en ytrings bogstavelige mening, og forsøge at skabe en mening ud af dette. Hvis det ikke lykkes, vil vedkommende forsøge at skabe en ny mening, ved at ”oversætte” ytringen til en metafor. Denne proces kaldes ”The standard pragmatic view”, og bliver forbundet med Grice og Searle. Gibbs kritiserer denne proces, og mener den er meget lidt sandsynlig.

Empiriske forsøg har påvist, at lyttere ofte kan forstå metaforernes billedsproglige fortolkninger, samt ironi og sarkasme med videre, uden først nødvendigvis at have analyseret og afvist deres bogstavelige mening, når disse udtryk er set i en realistisk, social kontekst.

På baggrund af disse studier er der opstået et alternativt syn på metafor-fortolkning og -forståelse. Dette syn kaldes ”The direct view”.

Dette synspunkt antager, at mennesker direkte kan forstå den intendede mening af mange ikke-bogstavelige ytringer. Dette syn påstår dog ikke, at lytteren aldrig tænker over de enkelte ords betydning (det behøver ikke at være hele sætningen, ej heller ordenes bogstavelige betydning), for at finde ud hvad taleren forsøger at kommunikere. Dette syn nægter heller ikke, at folk kan bruge længere tid på at bearbejde en figurativ ytring i forhold til en, der skal forstås bogstaveligt. I tilfælde af en længere ”bearbejdningstid”, er det endnu ikke blevet belyst, hvad der ligger til grund for denne.

[Gibbs, 2001, p.318ff].

De fleste forskere inden for metaphor processing befinder sig et sted mellem disse to *views*, og som følge heraf, er der opstået en række mere detaljerede bud på, hvordan metaforer bearbejdes. Gibbs diskuterer nogle disse bud, og kalder dem hybrider af de to ovenstående standarder.

Et af de syn, der har fået en del opmærksomhed, er *the graded salience hypothesis*. Ifølge denne idé bliver den særdeles fremtrædende mening af både ord og sætning automatisk bearbejdet under den indledende fase af figurativ sprogforståelse. Dette betyder f.eks., at kendte metaforer som ”at træde nogen over tærne” bør aktivere både den bogstavelige (fod), samt den metaforiske (fornærme) mening. Dette skulle ske, selvom metaforerne ses i passende kontekster. Under bearbejdning af ukendte metaforer, lægges der derimod mere vægt på den mere bogstavelige mening, da denne ses som mere fremtrædende. Denne model tilfører fleksibilitet under hensyntagen til, at folk enten er hurtige eller langsomme til at tolke figurativt sprog.

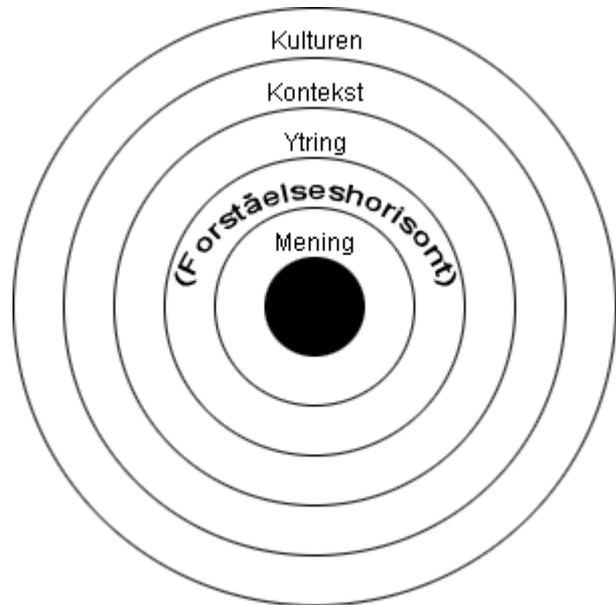
[Gibbs, 2001, p.319]

Denne manglende evne til at kunne identificere, hvordan en metafor opdages, har ført til at nogle forskere er begyndt at se på ord og sætninger i deres totale kontekst som et vigtigt element for, hvorvidt en sætning kan forstås metaforisk eller ej. Det var især forskere inden for talehandlinger der begyndte på dette. Det centrale problem omkring metaforer i talehandlingsteori er at formulere principperne, der relaterer en sætnings bogstavelige mening til en metaforisk mening [Gibbs, 1994, p.225].

Hvis vi godtager, at konteksten spiller en væsentlig rolle i forbindelse med at forstå en sætning, hvad enten den er metaforisk eller ej, ser vi skabelsen af mening, som illustreret på Figur 1.

Figuren skal forstås på den måde, at de yderste lag er bestemmende for de indre lag. Således ser vi f.eks. kulturen værende bestemmende for hvilke kontekster, der kan opstå. Konteksten er bestemmende for de ytringer, der kan siges og ytringen skal sammen med de forudgående lag være grundlag for, at mening kan opstå. Taler og lytters forståelseshorisonter skal være, om ikke ens, så overlappende for at talers intenderede mening kan nå frem til lytteren.

Forståelseshorisonten er således ikke nødvendigvis et absolut krav, for at mening kan opstå i en eller anden given sammenhæng.

Figur 1

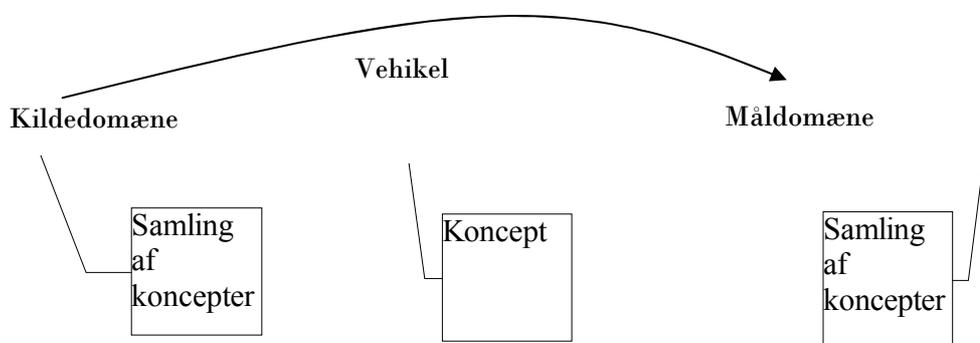
Gibbs selv favoriserer "the conceptual structure view". Det er ifølge ham bedst til at forklare de mange forskellige aspekter af metaforforståelse, inkl. nogle dele af forståelse, fortolkning og anerkendelse. En fordel ved *the conceptual metaphor* er at den forklarer, hvordan folk skaber mening ud af en lang række lingvistiske fænomener, ikke bare metaforiske udtryk. Det drejer sig bl.a. om systematiske mønstre af konventionelle ytringer.

Endvidere viser *the conceptual view* hvordan *one-shot metaphors* opstår fra den midlertidige mapping af mentale billeder fra et domæne af viden over til et andet [Gibbs, 1994, p.263ff.].

Terminologi

For at kunne analysere metaforers struktur og relationerne mellem de elementer, der udgør metaforen, er det nødvendigt med en klar terminologi. Forskellige forfattere bruger forskellige terminologier. De fleste forfattere har gode argumenter for, hvorfor de vælger de betegnelser de gør. Terminologien kan i sig selv være en del af og sige noget om teorien, men de forskellige betegnelser er så uheldige i forbindelse med sammenligning af forskellige teorier, at vi er nødt til at lægge et fælles begrebsapparat ned over teorierne, i hvert fald i det omfang der er sammenfald i den måde fonologisk forskellige begreber bruges på. Man kan have en begrundet frygt for, at ensretningen af begrebsbrugen vil farve vores fortolkning, men den er i praksis sket så sent i projektprocessen, at den er udsprunget af observerede fællestræk ved teorierne, således at begrebsapparatet er udsprunget af en forståelse, i modsætning til at blive brugt til at opnå en forståelse. Det at samle flere begreber under et er også en del af udviklingen af en metateori, forstået på den måde, at det kan være med til at skabe større klarhed over og skabe bedre forudsætninger for at observere ligheder og forskelle mellem forskellige tankegange.

Den begrebsbrug vi antager, kan opsummeres således:

Figur 2

Kildedomæne

Domæner er samlinger af koncepter. Kildedomænet er det domæne, som "låner" en struktur ud til en beskrivelse af et andet domæne.

Måldomæne

Måldomænet er den samling af koncepter, der beskrives i termer fra kildedomænet.

Vehikel

Vehiklet er det konkrete koncept, der bruges til at tale om måldomænet.

Koncept

Koncepter er på det sproglige plan et ord, men er også en struktur.

Instantiering

Den proces, hvor implicite metaforer gøres til sproglige udtryk kaldes instantiering. Produktet af denne proces, nemlig den konkrete, sproglige metafor, kaldes instansen.

Brug af konceptuelle grafer

Igennem analysen af teorierne vil der til formaliseringseksemplerne blive brugt konceptuelle grafer. Teorien bag disse grafer forudsættes kendt af læseren, idet der dog henvises til for eksempel Sowa [1984, 2000], Petersen et al. [2005] eller Rasmussen [1998] for en introduktion. Bag udformningen af en konceptuel graf ligger altid en tolkning og en række valg. Alle grafer kan således gøres til genstand for diskussion, og mange af graferne i dette projekt er særdeles åbne for diskussion og sandsynligvis også forbedringer. Deres formål er dog at vise forskellige pointer i vores analyse af forskellige teorier på formel form. Selve udformningen af graferne, altså omformningen fra natursprog til grafernes formelle, er ikke sket efter bestemte retningslinjer, men ved en overvejende eklektisk brug af Petersen et al. [2005]. Udviklingen af en parser, der udfører omformningen, er en opgave, der i sig selv har et mindst lige så stort omfang som den at formalisere metaforprocessering, og ligger udenfor dette projekts fokus. Derfor forholder vi os ikke til, hvordan graferne opstår, men skriver dem umiddelbart i grafform, og accepterer, at graferne altid vil være udtryk for en fortolkning.

Bogstavelig mening

Der eksisterer indenfor forskning i metaforer en lang tradition, som bygger på at metaforisk mening er en forlængelse af bogstavelig mening. Denne opdeling er vi nødt til at forholde os til, da de teorier vi tager udgangspunkt i er farvet af denne tankegang.

En af fortalene for denne opdeling af metaforproblematikken omkring bogstavelig mening contra metaforisk mening er John R. Searle. Når vi leder efter metaforer i sproget, så er vi nødt til at etablere hvad bogstavelig mening er. Metaforisk og bogstavelig mening er nemlig hvad vi bliver nødt til at kende fra hinanden, når der i denne tankegang er denne opdeling der definerer hvad en metafor er. Vi vil senere komme ind på hvordan denne opdeling er problematisk. Først vil vi bevæge os en tur gennem det der er Lakoffs nemesis, men som Lakoff selv forsøger at tage en afstand fra. Lakoff kalder dette syn som underlage "Literal Meaning Theory", en betegnelse som vi også vil bruge.

Searle har defineret metaforer som "utterances in which the speaker means metaphorically something different from what the sentence means literally".

[Searle, 1986, p.76]

Searle uddyber i forlængelse af denne definition, at metafor problemet omfatter relationen mellem ord- og sætning-mening på den ene side og afsenders eller ytrings mening på den anden.

Det er dog svært at se hvad bogstavelig mening er, når nu Searle hævder, at *"sentances and words have only the meaning that they have"* [Searle, 1986, p.77]. Denne definition af bogstavelig mening er intet sigende hvad angår hvordan vi kan arbejde med bogstavelig mening i praksis. Dette er det nærmeste vi kommer en definition på bogstavelig mening i første omgang, men vi vil senere berøre nogle kriterier, Searle alligevel opstiller for hvordan denne mening kan karakteriseres.

Set i lyset af denne forståelse af bogstavelig mening, så er metaforen den mening afsender ønsker at tilknytte sin ytring, i det tilfælde at afsenderens ytring ikke skal forstås bogstaveligt. Den eneste måde at forstå metaforer, er derfor at analysere afsenderens mulige intentioner. Metodemæssigt, så søger man tit efter metaforisk mening på sætnings- og ytringsniveau i håb om at spore nogle metaforiske elementer. Dette er fordi ytringen (i bred forstand) er det eneste empiriske spor, vi har at gå efter i vores søgning efter den metaforiske betydning.

For at afsender og modtager kan operere med en metaforisk mening, så må der være nogle principper til stede som modtager kender og bruger til at forstå afsender. Nogle af disse principper er, at relationen mellem sætning og udtryk er systematisk [Searle, 1986, p.78].

Vores førnævnte definition af bogstavelig mening var vag, men for at understøtte definitionen, så har Searle i et forsøg konkretiseret bogstavelig mening ved at opstillet nogle eksempler, som vi følgende illustrerer:

"Sally is tall"

"The cat is on the mat"

"It's getting hot in here"

[Searle, 1986, p.79]

Det Searle sætter i spil her, er, at hver sætning bygger på en struktur der bygger på et sandhedskriterium. Hver sætning bygger ydermere på et afgrænset sæt tilstande der enten er sande eller falske. Hvorvidt en ytring er sand eller falsk afhænger af konteksten, som i vores eksempel er hvorvidt ytringen stemmer overens med en given virkelighed. Eksempel 1 og 3 kan siges at erklære de attributter der er gældende i alle tænkelige situationer. Eksempel 2 indeholder til gengæld den antagelse, at katten er på måtten. Hvis vi nu placerer katten og måtten i det ydre rum, hvor der ikke er nogen tyngdekraft. Befinder katten så på måtten, eller er de bare ved siden af hinanden. Dette eksempel påviser, at det er essentielt, at afsender og

modtager har en fællesforståelse for en lang række "sandheder", der omgiver sprog generelt [Searle, 1986, p.79-80].

De sandhedskriterier som her er sat i spil, er et værktøj til at beskrive konteksten der omgiver en given ytring/koncept.

Den mening, som vi betragter som bogstavelig, er derfor i realiteten afhængig af en række antagelser, som vi mener er sande for vores verden. På denne baggrund kan vi se, at den konkrete sætning ikke indeholder al semantikken, vi har brug for, for at forstå en sætning bogstaveligt i nogen som helst entydig forstand. Foruden at være afhængig af en række sandhedskriterier, så er den bogstavelige mening også afhængig af lighed mellem objekter. Eksempelvis indebærer det at alle varme rum er lige, idet at de har varme, og ligeledes er alle firkantede rum lige idet, at de er firkantede [Searle, 1986, p.81].

For at illustrere konteksten indvirkningen på den bogstavelige mening, så har Searle opstillet tre ting, som man antager for værende sande hvad angår analyse af bogstavelig ytring:

- Sætningsmening og afsender intenderede mening er den samme.
- Den bogstavelige mening hos en sætning determinerer kun et sæt sandhedskriterium som er relative og ikke en del af sætningens semantiske indhold i sætningen.
- Bevidstheden om lighed mellem objekter spiller en essentiel rolle hvad angår bogstavelig mening i koncepter.

[Searle, 1986, p.81]

Denne indsigt fører Searle til at hævde, at der er brug for to sætninger for at forstå metaforer, den ene skal være selve metaforen, og den anden skal være den metaforiske mening ytret bogstaveligt (parafrase).

Eksempel:

Metafor: "Sally is a block of ice".

Parafrase: "Sally is an extremely unemotional and unresponsive person".

[Searle, 1986, p.82]

På denne måde får Searle en faktor indbygget som determinerer hvad der er sandt for metaforen, og dermed har han fået sammenknyttet metaforens mening med en bogstavelig mening. Denne proces der kan omskrives til "S is P", bliver brugt til at forklare "S is R". Dog

går der noget tabt ved at bruge parafrase teknikken. Den er nemlig ikke fuldt ud alt det metaforen er, dvs. $P \approx R$.

Ud fra dette, så kan vi se, at forskellen mellem bogstavelig mening og metaforisk mening er, at i den metaforiske mening sker der en ændring i sandhedskriterierne, men disse kriterier står ikke skrevet i sætningen. Ydermere er definitionen af hvad en metafor er, afhængigt af hvad definitionen af bogstavelig mening er.

Spørgsmålet er så, hvordan kan man sammenstykke "S is P" til at betyde "S is R", når nu P ganske enkelt ikke betyder det samme som R. Searle siger at selv om R ikke har samme mening som P, så forsyner P sandhedskriterierne som R skal forstås ud fra. Dette er dog, som vi før har været inde på, ikke noget definitivt kriterium i sig selv, da disse sandhedskriterier kan have en relativ karakter. Searle har ikke formået at identificere det princip som skaber metaforen, men han påpeger dog at metaforen som værende både systematisk og afgrænset [Searle, 1986, p.104]. Afgrænsningen består i at alt ikke minder om alt, men at der er nogle ting, der har et tættere tilhørsforhold end andre ting.

Searle indrømmer at han ikke har fundet noget princip, der forklarer den metaforiske proces. Han forsøger at definere metaforer i forhold til bogstavelig mening, dog er der ikke nogen entydig forklaring på hvad bogstavelig mening er. Dog giver han udtryk for, at der eksisterer en bogstavelig mening af ord, og han bruger dette aktivt til at definere metaforen.

Denne måde at opstille metaforproblematikken, mener vi ikke er givtig, da der ikke fokuseres på, hvordan vi danner mening, og dermed hvordan vi opbygger vores konceptuelle forståelse, som umiddelbart for os ser ud til at underligge metafordannelsesprocessen. Selv om "Literal Meaning Theory" ikke giver nogen tilfredsstillende analyse af hvad metaforer er, så er den god til at illustrere nogle problemstillinger som underligger den metaforforståelse, som vi senere vil omtale da det er de samme problemer begge forståelser forsøger at løse (jf. Lakoff).

1. Metafor: "*Sally is a block of ice*".
2. Parafrase: "*Sally is an extremely unemotional and unresponsive person*".

Sally -> char -> Ice Block

[Person: Sally] -> char -> Unemotional, unresponsive

Ud fra formaliseringen kan man se at sætningsstrukturen er identisk i begge tilfælde, men at parafrasen er mere informations rig. Der specificeres at Sally er en person, og at de karakteristika der beskriver Sally udspringer af at hun er en person. Ser vi på metaforen og tager den bogstaveligt ifølge Searles forskrifter, så har vi at gøre med en klump is der tilfældigvis hedder "Sally", men kan det ikke tænkes, at der er en klump is, som en kunstner har etableret et særligt forhold til, og kalder denne for "Sally" [Block Ice: Sally], fordi denne mener at der er noget feminint ved denne klump is. Er dette mindre metaforisk end vores eksempel? Dette er et af problemerne med parafrase teknikken. Et andet problem er, at der går noget tabt fra metaforen til parafrasen. "Unemotional" og "Unresponsive" er ganske vist karakteristika metaforen dækker over, men metaforen henviser til den kulde der opstår følelsesmæssigt hos en person som udsættes for en ufølsom og "unresponsive" person. Metaforen er derfor lige så meget en reference til de konsekvenser disse karakteristika har, som selve de karakteristika der forårsager dem. Hvilken mening der tilknyttes en metafor parafrase, er kun et af problemerne der synliggøres i eksemplet, hvor valg af features der skal parafraseres er det andet.

Hvor Searle mener at der findes en klar adskillelse mellem figurtiv og bogstavelig mening stiller Raymond Gibbs spørgsmålstegn til hvorvidt, det forholder sig sådan. Han mener desuden at konteksten skal inddrages for i det hele taget at kunne bestemme et ords mening.

Gibbs om bogstavelig mening

Gibbs er i sin diskussion af bogstavelig mening inde på, at det kan være yderst vanskeligt at definere, hvad et ords bogstavelige mening er. Da vi allerede fra Searle har set, at mange videnskabelige diskussioner omhandlende figurativt sprog forudsætter, at der findes en adskillelse mellem figurativ og bogstavelig mening, ønsker vi at gøre endnu et forsøg på at komme nærmere en beskrivelse af bogstavelig mening.

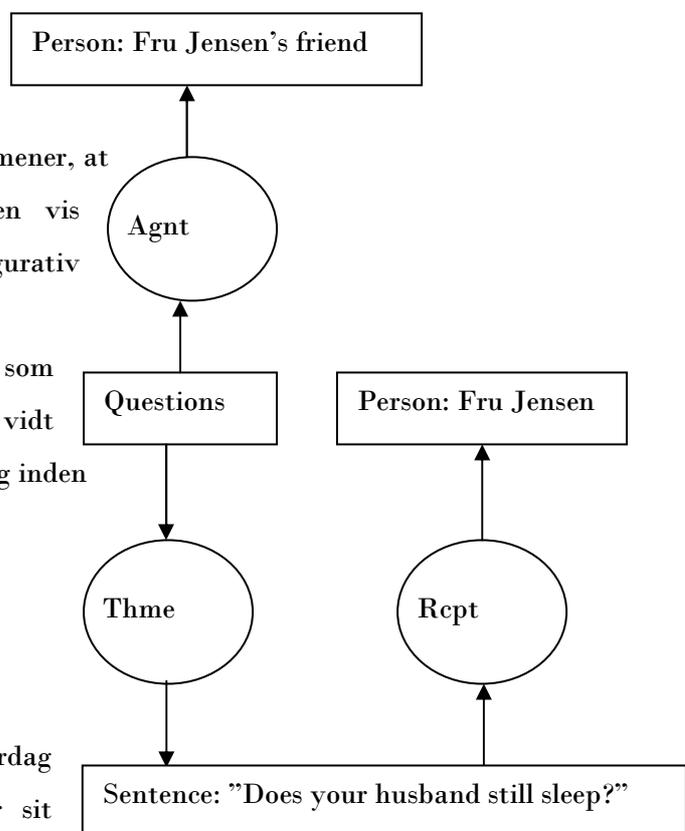
Gibbs skriver, at på trods af, at der findes meget litteratur om "figurative ytringer", så beskæftiger den sig meget lidt med at beskrive bogstavelig mening, på anden vis end hvordan bogstavelig mening adskiller sig fra figurativ mening[Gibbs, 1994, p26]. Der er altså ikke så meget litteratur, der direkte beskæftiger sig med bogstavelig mening.

På baggrund af dette, vil vi se nærmere på fænomenet bogstavelig mening, da vi mener, at begrebet således også må være af en vis vigtighed, hvis det skal holdes op imod figurativ mening.

Nedenfor har vi opstillet et lille scenario, som viser at ordet "arbejde" kan opfattes vidt forskelligt i to situationer, som befinder sig inden for samme kontekst.

Scenario

Hr. Jensen går ude i sin have en lørdag formiddag og slår græsplænen. Udover sit

Figur 3

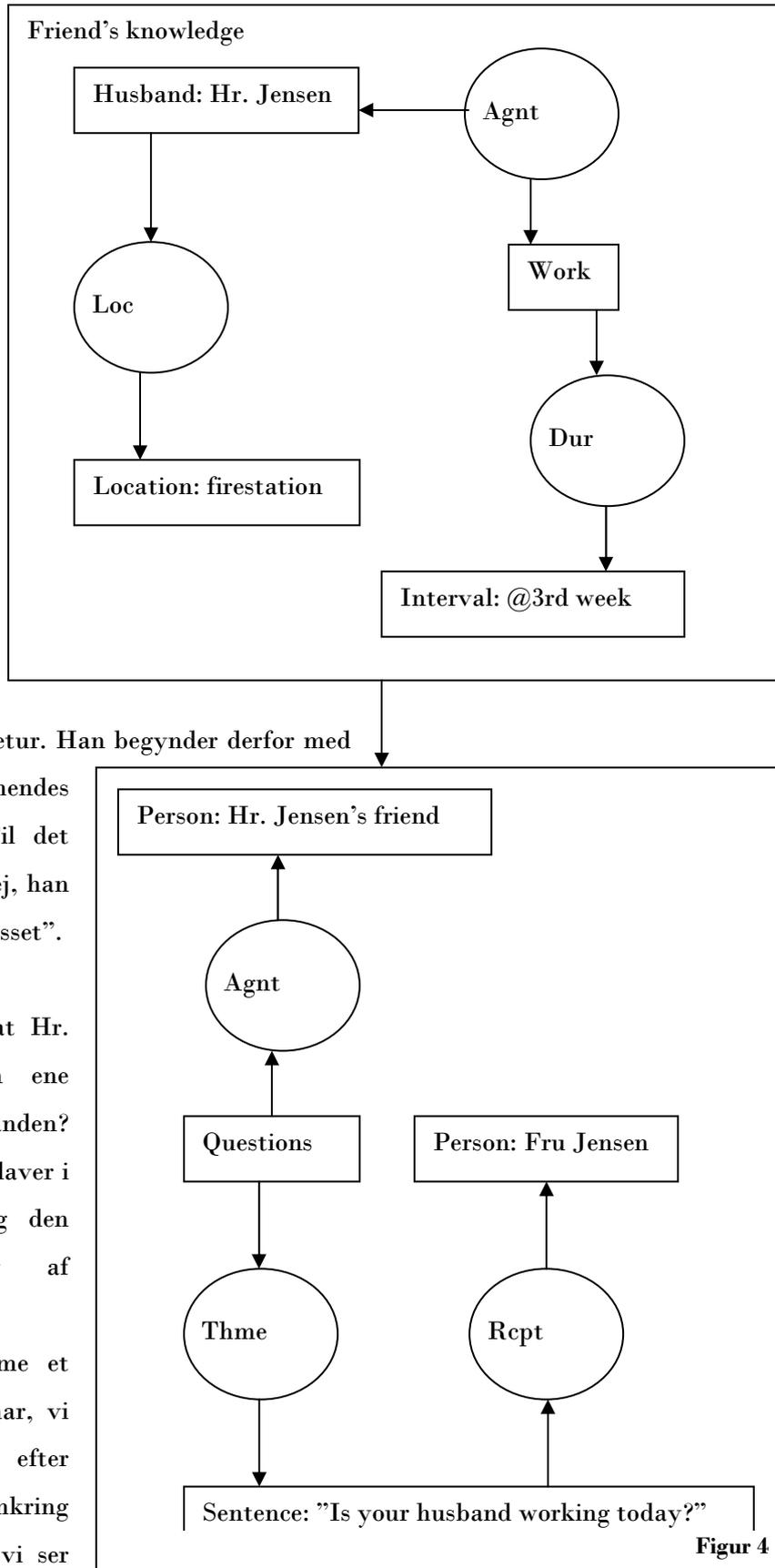
sædvanlige job, er Hr. Jensen også frivillig brandmand, og har vagt hver tredje lørdag. Hans kone går rundt inde i huset. Telefonen ringer. Det er Fru Jensens veninde, og hun spørger: "Ligger din mand stadig og sover?", hvortil Fru Jensen svarer, "Nej, han arbejder ude i haven".

Lidt senere ringer en af Hr. Jensens venner, og vil have ham med på fisketur. Han begynder derfor med

at spørge Fru Jensen, om hendes mand arbejder i dag. Til det svarer Fru Jensen "Nej nej, han går ude i haven og slår græsset".

Hvordan kan det være at Hr. Jensen arbejder i den ene situation og ikke i den anden? Det er jo det samme, han laver i begge. Hvad er egentlig den bogstavelige betydning af ordet "at arbejde"?

I et forsøg på at komme et skridt nærmere et svar har, vi formaliseret situationen efter tankegangen omkring konceptuelle grafer. Det vi ser

Figur 4

som det interessante, er de to situationer, som leder op til de to forskellige svar Fru Jensen giver på de to spørgsmål, der begge søger at få oplysninger om hvad Hr. Jensen laver. Derfor ser vi nærmere på de to situationer.

Som det ses i nedenstående illustrationer, så ligger der en ekstra viden til grund for vennens spørgsmål. Hr. Jensens ven er altså klar over, at Hr. Jensen arbejder på en brandstation hver 3. uge. Denne ekstra viden er umiddelbart det eneste, der adskiller de to opkaldssituationer fra hinanden. Denne viden formodes at skabe en fælles ekstra dimension til kontekstforståelse, og skaber dermed en anden forståelseshorisont imellem vennen og Fru Jensen. Dermed skabes en anden mening af ordet arbejde. Denne proces, at skabe en mening af et ord, er forsøgt illustreret på Figur 1 under afsnittet om metaforbearbejdning [p.6]. Det er altså, som vi ser det, konteksten og den fælles forståelse taler og lytter imellem², der skaber mening.

Ifølge *The traditional view*, som stammer fra Frege, så findes der en række sætninger i det naturlige sprog, som kan forstås uden at kende til afsender, kontekst og tid. [Gibbs, 1994, p.60]. Synet siger i det hele taget, at alle sætninger har en bogstavelig mening, der udelukkende er bestemt af deres ord (eller morfemer), og de syntaktiske regler disse elementer er underordnet. Nogle sætninger vil endvidere have mere end en bogstavelig mening. Det drejer sig f.eks. om sætninger med tvetydige ord.

En faktor, som endnu ikke har været nævnt i Gibbs' diskussion af bogstavelig mening, er sandhed. Det traditionelle syn på bogstavelig mening formoder, at der er en intim forbindelse, og til tider striks ækvivalens, mellem bogstavelig mening og sandhed. Denne tanke har sine rødder tilbage til blandt andre Aristoteles.

Hvis vi for en kort stund vender tilbage til scenariet fra før, så vi, at begge de to personer, der ringede, accepterede de svar de fik, hvilket indikerer, at de har accepteret de svar de fik, som værende sande. Dette indikerer, at hun på grund af de delvist forskellige kontekster taler sandt i begge situationer. Dette er med til at indikere at et ord godt kan have mere end en bogstavelig mening.

² Det samme gør sig i øvrigt i vid udstrækning gældende for skreven kommunikation og anden non face to face kommunikation.

Gibbs ser denne sammenknytning mellem bogstavelig mening og sandhed, som et forsøg på at basere en teori omhandlende mening på et "operationelt" koncept, der er forståeligt og åbent for en grundig empirisk undersøgelse [Gibbs, 1994, p.62].

Et af kritikpunkterne omkring denne sammenkædning mellem bogstavelig mening og sandhed, går på besværligheden af at forestille sig veletablerede forudsætninger for sandhed i ikke-konstaterende udsagn, såsom spørgsmål og kommandoer, og for sætninger der kan betegnes som performative ytringer. Et andet springende punkt, der kan relateres til denne problematik, omhandler den type af ord, der af Gibbs betegnes som "Fuzzy". Det er ord, som ikke klart lader sig definere, såsom mange, få, sød, slem etc. Hvad vil det f.eks. sige at der står få mennesker på Rådhuspladsen i København? Er det 31? Og vil det antal stadig være få, hvis det drejer sig om antallet af mennesker i køen i den lokale Netto?

I et forsøg på at komme et lille skridt nærmere en betydning af ordet bogstavelig (litteral), kigger vi et sted, der beskæftiger sig med ord, nemlig en ordbog. Derfor lister vi herunder en række definitioner fra Webster's Third International Dictionary.

Efter "Skrifternes" bogstav.

Holder sig til den almindelige forståelse eller primære mening af en term eller udtryk.

Være uden overdrivelse eller forskønnelse, almindelig, uopfindsom.

Karakteriseret ved primært at bruge facts

Repræsenteret ord for ord.

Disse fem forskellige, men relaterede betydninger af ordet bogstavelig, fanger nogle af de idealer af sprog og mening, som implicit har været brugt til at forstå, hvad der ser ud til at være specielt og unikt omkring bogstavelig sprog og tanke. Vi ser bl.a. at tanken omkring sandhed går igen i flere af punkterne. Et element, der ikke indgår i listen, er kontekstens betydning. Det kan synes mystisk, hvis vi tænker tilbage på eksemplet med Netto fra før.

Almindelig dagligdags sprogbrug viser, at ordet bogstavelig kan bruges på mere end én måde. På trods af at bogstavelig mening, i henhold til ovenstående definition, skal bestå af facts og ingen overdrivelser, så kan ordet ironisk nok bruges til at skabe overdrivelse.

Herunder følger et par eksempler, hvor ytringen umiddelbart indikerer, at den skal forstås bogstaveligt, men der er alligevel noget underliggende, der synes at tale imod dette.

”Under VM-finalen i fodbold sad vi bogstaveligt talt klistret til tv’et” (a). I teorien kan det selvfølgelig godt lade sig gøre at sidde klistret til et tv, men på trods af det, er det nok mere sandsynligt, at ytringen ikke skal forstås helt så bogstaveligt, som der lægges op til.

En sætning, som minder en del om ovenstående, er ”Under aftenens boksekamp i sværvægt, blev bokseren i de sorte bukser i bogstaveligste forstand fysisk knockoutet” (b). Her er der en større sandsynlighed for, at sætningen skal forstås, som den bliver fremstillet, idet man under en boksekamp rent faktisk risikerer, at blive knockoutet.

Men selv i ytring (b) kan man ikke nødvendigvis være sikker på, at vedkommende rent faktisk blev knockoutet, idet ytringen kan tolkes, som at vedkommende blot var fysisk udkørt efter kampen.

Da det øjensynligt er så besværligt, at definere hvordan et ord skal forstås, kan man fra politisk side vælge at nedsætte et udvalg til at tage sig af denne opgave. Det betyder så, at det udvalg siger, at der er en mening af et ord der er den bogstavelige, og hvilken det er. Dette er gjort i de fleste lande, og i Danmark er det Dansk Sprognævn, der varetager denne rolle. Deres beslutninger bliver jævnligt udgivet i ”Retskrivningsordbogen”. Det, at slå op i en ordbog, er nødvendigvis ikke nok i sig selv, f.eks. kan man ikke på få linjer beskrive et koncept således, at alle aspekter bliver beskrevet. Selvom dette var muligt, vil det stadig ikke nødvendigvis være nok til at man kan forstå ovenstående ytringer. Hvis vi betragter ytringen (a) fra før siges det, at man bogstaveligt sad klistret til skærmen. I virkeligheden havde man nok blot svært ved at lade være med at se på skærmen, måske fordi man synes kampen var god eller spændende.

Et tilbagevendende spørgsmål er ”Er det nødvendigt, at kunne give en korrekt definition af et ord, for at kunne bruge det i hverdags smalltalk?”, svaret hertil er umiddelbart nej. Vi kan for eksempel godt snakke om grantræer, uden nødvendigvis at kunne kende forskel på ædelgran og rødgran. Derfor er der også sat spørgsmålstejn ved vigtigheden i at kunne (gen)give en korrekt definition af et ords bogstavelige betydning.

Ifølge Gibbs forholder det sig sådan, at de fleste teorier omkring ords betydninger antager, at et leksikon er gemmest for al nødvendig viden, der skal bruges for at specificere ords betydning i sætninger [Gibbs, 1994, p 34]. Det, at en ordbogs- eller leksikondefinition for den sags skyld, ikke nødvendigvis er tilstrækkelig til at definere et ords bogstavelige betydning, udelukker ikke at det er et udmærket sted at starte sin jagt på et ords bogstavelige mening. Et element vi hidtil

har undladt i denne diskussion, er problematikken omkring kultur. Det er ikke kun metaforer, som kultur har indflydelse på. Også den bogstavelige mening af ord kan ændres på tværs af kulturer. I Danmark er en ko for eksempel et spisedyr, mens det for en hindu vil være utænkeligt at spise en ko, da den betragtes som et helligt dyr i hinduisme. Denne iagttagelse gør, at det vil blive endnu mere kompliceret at definere bogstavelig mening. Gibbs er for så vidt enig i dette idet han bl.a. konkluderer at bogstavelig mening bl.a. afhænger af kultur, individ og kontekst [Gibbs, 1994, p.78].

Overordnet set må det siges, at Gibbs virker kritisk overfor at et ords bogstavelige mening kan defineres. Det stemmer, som vi så tidligere [p.6], fint overens med at Gibbs ligeledes er kritisk overfor, hvorvidt bogstavelig mening går forud for figurativ mening.

Metafor begrebet

Ifølge denne definition er metaforer et sprogligt fænomen, og der gives udtryk for, at sætninger har en bogstavelig mening, som man midlertidigt kan manipulere med. Metaforer bliver i mange tilfælde anskueliggjort på denne måde, men som vi vil komme ind på, så er der kognitivt lingvistiske teorier som indikerer, at metaforer derudover er et grundlæggende kognitivt fænomen, og derfor går forud for sprog. Nogle teoretikere, hvis arbejder har haft stor betydning for denne tankegang, er George Lakoff, Mark Turner og Mark Johnson [Lakoff & Johnson, 1980, Lakoff & Turner 1989, Lakoff 1993 m. fl.]. Vi vil i følgende afsnit danne os et billede af, hvordan disses teori danner grundlag for en praktisk model for, hvordan sproglige metaforiske konstruktioner kan formaliseres. Undervejs som vi gennemgår Lakoff & Johnson, og senere andre teoretikere, så vil vi tilpasse vores model som vi tager stilling til de problematikker, der opstår i forbindelse med de teorier, vi behandler.

George Lakoff

Denne teori byder på en anskueliggørelse af, hvordan metaforer faktisk er kognitive processer, og hvordan disse processer manifesterer sig i sproget. Tager vi udgangspunkt i, hvordan vi mennesker fremfører et argument, så gøres det i overensstemmelse med et mønster. For eksempel kan mønstret være, at vi sammenligner et argument med en krig. På denne måde skaber vi en forståelse for, hvad et *argument* er ved at bruge vores viden om *krig*. Vi lærer nye koncepter at kende, ved systematisk at holde et koncept op imod et andet koncept, som f.eks. ”*Argument IS War*”. Dette er, hvad Lakoff kalder for en implicit metafor. Når eksempler

har formen "Argument is War", så skal dette forstås som udtryk for metaforiske koncepter, dvs. "is" ikke skal læses som "er" i bogstavelig forstand. Undervejs i denne opgave vil vi tydeliggøre de pointer vi finder frem til, ved at gennem eksempler på formalisering, at anskueliggøre, hvordan de metaforiske processer forløber. Som eksempel kan tages instansen "I demolished his argument" der har den implicitte metafor "Argument is war":

```
WAR  
  
[COMPETITION]  
->agnt->[army:@2]  
->rslt->[demolishion]  
->manr->[physViolent].
```

Som holdes op imod:

```
ARGUMENT  
  
[COMPETITION]  
->agnt->[person:@2]  
->rslt->[agreement].
```

Det at koncepter defineres ved at de holdes op imod hinanden kaldes *Metaforisk Strukturering (strukturelle metaforer)*. Som konsekvens af, at man laver en metaforisk strukturering, foretages der et valg af, hvilke aspekter af det første koncept der holdes op imod det andet. Dette er *Highlighting* og *Hiding* [Lakoff, 1980, p.10ff]. Hvordan den proces ser ud, hvor der sorteres i, hvad der giver mening at fremhæve/gemme er uklart. Det der imidlertid fremgår af teorien er, at konteksten er determinerende for processen, og med følgende tre eksempler kan vi se, hvordan konteksten gør sig gældende på forskellige måder:

1)

"The meaning is *right there in the words*"

[Lakoff, 1980, p.12]

Dette eksempel er et udtryk for, at meningen er placeret i udtrykket bogstaveligt set, og at konteksten for sætningen ikke har stor betydning.

2)

"Please sit in the apple-juice seat"

[Lakoff, 1980, p.12]

Dette er en sætning, som ikke giver meget mening, når nu den optræder alene, fordi et "apple-juice seat" er ikke et udtryk vi hører i hverdagen. Bliver man til gengæld gjort opmærksom på, at der er en plads ved et bord, hvor der er serveret et glas æblejuice, hvor der ved resten er serveret appelsinjuice, så er det klart, hvilken plads der er æblejuice pladsen.

3)

"We need new alternative sources of energy"

[Lakoff, 1980, p.12]

Denne sætning kan godt stå alene og give mening semantisk, men denne mening er ikke den eneste endegyldige, fordi den ændres drastisk, alt efter om det er chefen for et olieselskab, eller om det er lederen af en miljøorganisation, som ytrer sætningen, da disse har diverse politisk og muligvis social baggrund. Her ser vi et eksempel på, at der eksisterer ytringer, der har en konventionel mening, men at denne mening kan skifte karakter, ved at der tages højde for konteksten.

Ser vi på Searle's definition for metaforer, som før er blevet nævnt, så indebærer definitionen en manipulation af den bogstavelige mening. Vores tre eksempler på, hvordan kontekst kan spille ind på det bogstavelige niveau, såvel som på det implicitte, er alle aspekter af den "mekanisme" som muliggør metaforen. Hvordan kan vi forstå meningen i metaforen, når den ikke længere er bogstavelig, og hvordan bestemmer vi, hvilken kontekst der gør sig gældende for det konkrete udtryk, og om der overhovedet er brug for nogen udenforliggende kontekst?

I sin forklaring til disse spørgsmål kommer Lakoff ind på "*grounding*" (forankring) begrebet, som forklarer hvordan vores forståelse er opbygget, og hvordan vi kognitivt gennem sproget, er i stand til at forankre vores forståelse af verden i en meningsfuld sammenhæng. Denne forklaring stiller han så til rådighed til sin teori for, hvordan vi deler verden op i domæner. Metaforer er på denne måde betegnelsen, for den proces, hvor man bryder med domæners konstruktioner, og applikerer hele/dele af disse domæner til at danne en mening, som ikke er konventionel i vores sprog, men er en i midlertidig konstruktion, som under de givne omstændigheder giver mening for os på en eller anden måde.

En måde at definere metaforiske koncepter på, er ved at definere et helt system af koncepter, som internt står i forhold til hinanden. Teorien har to af denne type systemer, som begge hævdes at være baseret på erfaringen som kilde til systemernes eksistens. Det ene af disse systemer er Orientations Metaforerne (Orientational Metaphors). Det, som der her menes, er alt det, der har med rumlig orientering at gøre, som f.eks. op-ned, foran-bagved osv.

Der er også brug for, at man kan kvantificere, gruppere og kategorisere koncepter i relation til hinanden, som der gøres i det andet erfaringsbaserede system, de Ontologiske Metaforer (Ontologiske Metaforer). Det er ikke nemt at håndtere ontologiske metaforer, når det er individuelt, hvordan dette sker. Eksempelvis kan vores visuelle felt fungere som et sådant kriterium for kategorisering.

[Lakoff & Johnson, 1980, p.14ff]

Forankring er betegnelsen for, hvordan en metafor står i forbindelse til de Strukturelle, Orientationelle og Ontologiske metaforer, som er de mindste enheder i Lakoffs teori.

Relationerne mellem metaforer

Ser vi nærmere på de sammenhænge, som spiller ind på metaforer, så er vi inde i kohærens og konsistens.

Et eksempel på kohærens fremhæves, ved at analysere metaforen ”The path of an argument is a surface”, som laves på baggrund af det vi ved/antager om ”Journey” domænet:

- 1) A journey defines a path
- 2) The path of a journey is a surface

Denne viden bruges til at forklare at et ”argument defines a path”:

- 1) An argument is a journey
- 2) A journey defines a path
- 3) An argument defines a path

Dette bruges til at påvise, at ”the path of an argument is a surface”:

- 1) An argument is a journey
- 2) The path of a journey is a surface
- 3) The path of an argument is a surface.

Vi ser her, at vi ved at kigge på de overensstemmelser, der er mellem koncepter og deres generelle fællesnævner (kohærens), kan analysere hvordan meningssammenhænge er sammenstykket. [Lakoff & Johnson, 1980, p.89ff].

I forhold til formel ontologi, så er det hensigtsmæssigt, at der er konsistens mellem koncepterne, men som minimum skal der være kohærens.

Der er tilfælde, hvor den ontologiske kategorisering er kohærent, men at den umiddelbart fremstår som inkonsistent. I nogle tilfælde kan vi genskabe konsistensen, ved at ændre vores perspektiv på kategoriseringen, hvilket vil sige, at vi ændrer i rammerne, som kategoriseringen bygger på. Følgende illustrerer, hvordan dette kan gøres:

Ser vi på eksemplet med metaforen ”Time is a moving object”, så har vi ofte den orientering, at fremtiden er foran os, og fortiden ligger bag os. Denne orientering bliver dog udfordret, f.eks. med ”We’re looking ahead to the following weeks”, hvor ”ahead” peger på vores fremtid, hvorimod ”following” peger mod vores fortid. For at forstå denne formodede modsigelse, så bruger Lakoff metaforen ”time is a moving object”, fordi hvad angår bevægelige objekter, så orienterer vi objekternes for/bagside i forhold til objekternes placering i forhold til os. Eksempelvis hvis der ligger en bold mellem os og en sten, så ligger bolden foran stenen, dvs. at forsiden er den flade af stenen, som vi kan se – i vores kultur. En anden måde at anskue, hvad forsiden af et objekt er, er at bruge bevægelsesretningen som reference. En stillestående satellit har ingen forside, men er den i bevægelse, så har den en forside, i kraft af den retning den bevæger sig i.

På baggrund af dette, er ”We’re looking ahead to the following weeks” ikke inkonsistent, da vi ser tiden som et objekt i bevægelse. Der er nemlig tale om en fremtid, der er foran os (ahead), og denne har nogle uger bag sig (following weeks). Orienteringen placerer ikke os i centrum, men (frem)tiden, som er et objekt i bevægelse.

[Lakoff, 1980, p.41ff]

På denne måde kan man, ved at inddrage en (relativ) kontekst, gøre noget der er inkonsistent konsistent. Når nu man i praksis skal lave formelle ontologier, for at repræsentere disse sammenhænge, så er det ikke tilladt at ændre på de forudsætninger, som den formelle ontologi bygger på.

Vi kan ikke have dækkende, koncise systemer til at forklare vores forståelse ud fra, men vi har kohærente systemer. Kohærens er derfor den vageste relation mellem koncepter, og er dermed den relation, vi har til rådighed til at forklare tilblivelsen af metaforer.

Når en metafor opstår, så er denne i nogle tilfælde et udtryk for brud i den eksisterende hierarkiske forståelse. Dette brud er ikke udtryk for at mening går tabt, men tværtimod at denne handling tillader en ny meningsdannelse.

Mapping

Når vi skal lave en metafor, så sker der en *mapping*, som er en overførelse af en del af et kildedomæne oveni et måldomæne. Kildedomæner bygger tit på koncepter der er ikke-metaforiske, som f.eks. ild, plante dag etc. Disse ikke-metaforiske koncepter er dog af denne grund ikke fri for fortolkning, da vi i en eller anden udstrækning definerer deres betydning i forhold til omverden - hvad enten dette sker via erfaring eller konvention.

Den metafor der hedder "A is B", opstår, når vi *mapper* dele af den strukturerede viden vi har om kildedomænet "B" oveni måldomænet "A". Mapping er altså når vi tager et koncept fra et domæne, og overfører det til et andet domæne. [Lakoff & Turner, 1989, s. 59ff]

Ser vi på eksemplet fra før, "*I demolished his argument*", hvor vi illustrerede, hvordan koncepter defineres, ved at de holdes op imod hinanden, men denne gang laver en mapping imellem koncepterne, så får vi:

Kildedomænets struktur:

WAR

```
[COMPETITION]
->agnt->[army:@2]
->rslt->[demolishion]
->manr->[physViolent].
```

Måldomænets struktur:

ARGUMENT


```
[COMPETITION]
->agnt->[person:@2]
->rslt->[agreement].
```

Struktur efter mappingen:

ARGUMENT

```
[COMPETITION]
->agnt->[person:@2]
->rslt->[demolishion].
```

Der er utallige punkter i ovenstående repræsentation, der kan være genstand for diskussion, men den viser princippet at forstå et domæne i termer (eller mere præcist, term, nemlig "demolish") af et andet. Der fremhæves den strukturlighed, at der i begge tilfælde er tale om en "competition", samt at der er 2 agenter, selv om der i kildedomænet er tale om hære, i måldomænet om personer. Noget andet, der er interessant er, at konceptualiseringen af resultatet af "argument" ændres fra at være "agreement" til at være "demolishion". "Demolishion" forstås erfaringsmæssigt med udgangspunkt i domænet krig, men her overføres en feature, nemlig den, at målet er "demolishion" til argument, og er dermed med til at give en anden forståelse af konceptet. Læg desuden mærke til, at selv om krig har den feature, at der er fysisk vold involveret, mappes den ikke til domænet "argument"

Vi har allerede brugt ord som "koncept" og "domæne" i vores udlægning af, hvad man mener med en metafor. Dette vil vi uddybe nærmere, da det er relevant at få klarhed over tilblivelsen af disse, fordi det i sidste ende er på dette niveau, vi vil argumentere for at man skal lede efter mønstrene der (delvis) kan forklare metaforers ageren.

Koncepter og strukturer

Begynder vi med det mindste element vi vil operere med, nemlig koncepter, så bliver disse defineret ud fra almen viden, og personlige erfaringer [Lakoff & Turner, 1989, s. 66]. I praksis er konceptdannelse ikke en ligefrem proces, da der er koncepter der dannes og forstås ud fra andre koncepter (rumlig orientering, land metaforer, objekter osv.) og hele domæner. Dette påviser, at metaforer er grundlæggende for, hvordan vi konceptualiserer vores oplevelse [Lakoff & Johnson, 1980, p.115ff].

Når vi har at gøre med mængder af koncepter, så har vi med domæner at gøre. Et domæne er en specificeret sfære af viden (koncepter), som ifølge Lakoff [1986] er organiseret i et skema (schema). Da et skema er betegnelsen for koncepter, der er samlet i et struktur af relationer, og koncepter har grund i konvention og erfaring, så udleder vi, at disse relationer også bliver determineret ud fra konventioner og erfaringer. Skemaer bliver brugt til at forklare, hvordan vi associerer koncepter kognitivt. Når man vil italesætte skemaer, så er de af en flygtig karakter. Ikke desto mindre ser de ud til at virke for mennesker. Hvert skema består af elementer (koncepter), som er placeret i felter (slots). Eksempelvis er "Traveler" et felt i "Journey" skemaet. Når nu dette skema eksempelvis bliver brugt i en metafor, så kan "Traveler" feltet erstattes med enhver person, som vi forstår som værende på en rejse. [s. 59ff, 1989, Lakoff and Turner]

Mappingstruktur

Vi har nu gennemgået en forståelse af metaforbegrebet, som værende en mapping af et kildedomæne oveni et måldomæne. Denne mapping har en intern struktur, som Lakoff & Turner specificerer med følgende strukturtyper:

Felter i kildedomæneskemaet bliver mappet over i måldomæneskemaet. Dette kan være et felt, der bliver mappet mellem to domæner, eller flere felter over flere domæner. Disse mappings kan bidrage til, at et eller flere domæner bliver udvidet sådan, at hvis man f.eks. hvis man mapper "Path" feltet fra "Journey" skemaet oveni "Life" skemaet, så bliver "Life" skemaet/domænet udvidet med et "Course of life" felt, som er noget nyt, som opstår ved mappingen. Vi illustrerer dette ved følgende formalisering:

```
[LIFE]
    ->expr->[Person]
    ->cmpl->[Death].
```

```
[JOURNEY]
    ->agnt->[Person]
    ->inst->[Path].
```

```
[LIFE]
    ->expr->[Person]
    ->inst->[courseOfLife]
    ->cmpl->[Death].
```

Relationer i kildedomænet kan blive mappet oveni relationer i måldomænet. Når denne situation opstår, så skifter koncepter relationer, som eksempelvis "Traveler reaching destination" + "Person achieving a goal" = "Person reaching a goal". Dette er metaforisk mapping af relationer, som følgende eksempel illustrerer:

JOURNEY

```
[TRAVELLER]
  ->agnt->[Reach]-dest->[Destination].
```

```
[PERSON]
  <-agnt<-[Achieve]
  ->ptnt->[Goal].
```

```
[PERSON]
  <-agnt<-[Reach]-dest->[Goal].
```

Egenskaber hos koncepter kan overføres. For eksempel, når en person kan tromle alt ned foran, forklarer det noget om, hvordan denne person håndterer forhindringer i sin hverdag.

STEAMROLLER

```
[Vehicle]
  ->agnt->[remove]
  ->ptnt->[obstacle].
```

```
[Person]
  ->agnt->[remove]
  ->ptnt->[obstacle].
```

Viden om et domæne oveni et andet domæne, tillader os til at drage slutninger om dette domæne. Eksempelvis når man rammer en blindgyde, så betyder det, at man må finde en anden udvej, som følgende eksempel illustrerer:

[Person:#]

```
<-agnt<-[Walk]
->inst->[Path]->attr->[notThorough]
->rslt->[Need]
->expr->[#person]
->thme->[modify]->ptnt->[Route].
```

Research hitting a dead end:

[Person:#]

```
<-agnt<-[Enquire]
->inst->[Theory]->attr->[false]
->rslt->[Need]
->expr->[#person]
->thme->[modify]->ptnt->
[choiceOfTheory].
```

[Lakoff & Turner, 1989, p.63f, egne CG'er]

Ud fra 1. iagttagelse ser vi, at metaforer kun i det simpleste tilfælde er en mapping mellem to domæner. Der er ikke noget, der hindrer en metafor i, at bestå af mappings mellem flere domæner, hvilket bidrager til, at metaforer nemt kan blive uoverskuelige, og at man i praksis kan have svært ved at se, hvilke domæner der gør sig gældende.

2. iagttagelse påpeger, at det ikke kun er koncepter, som kan mappes fra et domæne oveni et andet, men også relationer. Dermed er det ikke nok at finde ud, af hvad et koncept kan være synonymt med, og så derudfra identificere metaforer. I en formalisering må man være i stand til at kunne håndtere koncepter, såvel som relationer mellem disse koncepter.

3. iagttagelse påviser muligheden for at mappe egenskaber hos et koncept. Dette har den konsekvens, at der er et behov for noget, som kan determinere imellem hvilke koncepter egenskaber kan mappes, og i hvilke sammenhænge.

Ydermere medfører dette, at der eksisterer en eller anden type skabelon, som danner kriterier for, hvad der er metaforisk. De førnævnte overvejelser har ikke noget præg af løsningsforslag, men påpeger hvor mange niveauer metaforer allerede nu opererer på, og at metaforer godt kan have en implicit karakter.

4. iagttagelse hævder, at metaforer går forud for rationalisering. Dette medfører, at efterhånden, som vi bliver klogere på metaforer, så bliver vi også klogere på, hvordan man i højere grad kan præcisere, hvad der underordnet ligger bag et rationale. Det kan hjælpe os et led videre i vores opgave med at identificere, analysere og finde kandidater til svar på det, man søger efter.

Der er yderligere en type mapping, som spiller en vigtig rolle i metaforer, og det er billedemapping (image mapping).

Billedemappings

Dele af eller hele skemaer bliver mappet oveni en del eller helheden af et andet skema. Denne type mapping er gældende, når man arbejder med beskrivelser af visuelle erfaringer, dvs. kildedomænet er et billede og intet mere. [Lakoff og Turner, 1989, s. 89ff]. Billederne er mentale billeder, som fungerer på et konceptuelt niveau. Derfor er der, ligesom med metaforer, i enhver given sammenhæng aspekter, der bliver fremhævet, og andre der ses bort fra. En billedemetafor er derfor, ligesom generiske og konventionelle metaforer, underlagt *Invariansprincippet*, som vi senere vil omtale. Strukturen har som sagt en afgørende rolle, hvad angår de omstændigheder, under hvilke en mapping kan finde sted. Der er en distinktion mellem de såkaldte "One-shot metaforer", som er rige mentale billeder, ikke er konventionelle metaforer, og ikke bygger på propositionel struktur, men på en billede struktur. [Lakoff, 1987, p.219-222] Den anden type billedemetaforer, er billede skemaer, som er en mere en informationsfattig metafor. Den bygger på afgrænsede områder, det være sig fysiske eller abstrakte. Igen skal en mapping mellem billederne ske i overensstemmelse med Invariansprincippet (næste afsnit).

Billedeskema har en intern logisk struktur, som vi eksempelvis ser det med slutningsformen for rumlig ræsonering:

"X is in A

A is in B

Then X is in B"

[Lakoff & Turner, 1989, p.97-100]

Dette er et af de simple eksempler, da det umiddelbart er meget generelt, men når nu man har med billeder, der er rige på information, at gøre, så kan det blive mere relevant, at snakke om topologiske mappings, end om billedetro mappings. Hellere lave en generel repræsentation af specifikke geometriske former. Dette er vigtigt, for at få den fleksibilitet, der er nødvendig. Ser

vi f.eks. på sammenligningen af en kvindes form og et timeglas, så er det ikke den nøjagtige form af et timeglas, vi refererer til, men en generel lighed.

Invarians princippet

Invarians princippet dikterer at:

”Metaphorical mappings preserve the cognitive topology (that is, the image-schema structure) of the source domain, in a way consistent with the inherent structure of the target domain”

[Lakoff, 1993, p.215].

Dette indebærer, at man kun kan mappe metaforer med samme metaforiske strukturer, det vil sige, at de ting, der falder indenfor skemaet, og de ting der falder udenfor skemaet i henholdsvis kilde- og måldomænerne, strukturmæssigt skal have nogle ligheder. Er de ikke i overensstemmelse, så sker der et ”target domain override”, som indebærer, at når der fremmes en mapping mellem to strukturelt ulige domæner, så er det måldomænestrukturen, der bliver opretholdt. Dermed er invarians princippet i praksis et afgrænsningskriterium, med hensyn til hvilke metaforer man kan, og ikke kan, mappe [Lakoff, 1993, p.216].

En differentiering metafortyper imellem

Mapping af metaforer har dog en begrænsning, som differentierer mellem to typer metaforer.

Når en metafor trækker på felter i andre metaforer, som f.eks i metaforen ”Events are Actions”, så har vi følgende komplikation.

Kildedomænet til ”Action” er en subtype til måldomænet ”Event”.

Subtyperelationen betyder at vi ikke har en mapping af domæner.

Bag denne type metaforer er en kausalitet indbygget: Vi har sub/supertype relationen i en ontologi, og den skal være konsistent for ikke at blive meningsløs. Denne type metaforer (generiske niveau metaforer) skiller sig fra andre metaforer (grundlæggende metaforer). Denne klassificering finder vi interessant, da den omfatter en ontologisk difference blandt metaforer.

”Specific level metaphors”, også kaldet konventionelle metaforer, består af specifikke domæner, der har tilknyttede felter i en ”fixed” ontologisk mapping. Dette er de metaforer, som vores kulturelle konventioner mere eller mindre dikterer os samme forståelse af.

”Generic level mataphor” (Generisk niveau metafor) er metaforer, som ikke har et specificeret kilde- og måldomæne, og er generelle metaforer, som kan ”udfyldes” af mange domæner.

[Lakoff og Turner, 1989, p.78ff]

Ud fra ovenforstående ser vi, hvordan to metaforer udgør to niveauer af et hierarki. Dette hierarki kan blive meget længere, og forekomme diffust, fordi hvert niveau bygger på et bredt spektrum af bagvedliggende viden, som er åbent for fortolkning. Ser vi på følgende eksempel med et metaforhierarki på tre niveauer, vil ud fra eksemplet se på, hvordan disse niveauer forholder sig til hinanden:

Niveau 1: ”The Event structure metaphor”

Niveau 2: ”A purposeful life is a journey”

Niveau 3: ”Love is a journey”; ”A career is a journey”

[Lakoff, 1993, p.222ff]

På niveau 1 har vi *Event struktur* metaforen, som har ”*Event*” til måldomæne og ”*Space*” (rumlig udfoldelse) som kildedomæne. Denne metafor omfatter implicit, at ”*Purposes are destinations*”, ”*Long-term, purposeful activities are jouneys*”. Til sidst så henvises der til, at vi i vores kultur betragter livet som ”*purposeful*”. På niveau 2 i hierarket er metaforen ”*A purposeful life is a journey*”, som har ”*Life*” som måldomæne og ”*Space*” som kildedomæne. Metaforen medfører implicit, at ”*The Person leading a life is a traveler*”, som gennem ”*Event structure*” metaforen nedarver ”*Event*” = ”*Significant life events*” og ”*Purpose*” = ”*life goals*”. Vi ser her, at ”*Event structure*” metaforen tildeler en forklaring til, hvad der går forud for, at vi kan forstå ”*A purposeful life is a journey*”. Samme øvelse vil lede til, hvordan niveau 3 kan forstås ud fra begge de foregående niveauer [se Lakoff, 1993, p.223-224].

Ud fra eksemplet kan vi se sammenhængen i det metaforiske hierarki. Vi ser imidlertid også, at det bygger på en lang række antagelser; Dette skyldes at hver metafor bygger på hele domæner, som inddrages undervejs under fortolkningen af hierarkiet. Når nu vi tænker nærmere over de implicitte påstande Lakoff inddrager, så fremgår det ikke klart hvordan eller hvorfor disse forklaringer inddrages og ikke andre.

Konceptuelle metaforer på sprogniveau

Hos Lakoff og Johnson [1980] har vi set ideen om strukturelle metaforer, altså det at et domæne har en intern struktur, som kan overføres på andre domæner. Forklaringen der gives på dette, den som også er gennemgået tidligere i denne rapport, er især rettet mod, hvordan metafordannelsen og -forståelsen fungerer på et kognitivt niveau. I forbindelse med formalisering er opgaven, at komme nærmere en forståelse af, hvordan vi kan omsætte de ideer, der udgør teorien om konceptuelle metaforer, fra kognitive til sproglige fænomener: De metaforer, som Lakoff finder frem til, er implicitte, og kommer kun til udtryk i sproget i form af instantieringer. Denne instantieringsproces må forstås og formaliseres, hvis implicitte konceptuelle metaforer skal være nyttige i forbindelse med søgning i sprog. I det følgende vil vi forsøge at operationalisere forskellige begreber, der hos Lakoff bruges i forbindelse med implicitte metaforer, til sprogligt niveau. Grundspørgsmålet er altså, hvordan Lakoffs ideer kommer til udtryk i konkret sprogbrug. Hvordan den metaforiske meningsdannelsesproces kan aflæses i metaforenes instanser. Analyseobjektet er det, som vi har kaldt ”instantieringen”, altså den proces, der skaber konkrete, tekstlige instanser af implicitte metaforer.

I gennemgangen af Lakoff, Johnson og Turners teoriapparat, har vi set, at der finder en mapping sted mellem sproglige domæner.

Lakoff forstår mappingen, som en overførsel af struktur fra et relativt veldefineret domæne til et andet. Mere praktisk foregår mappingen ved at tilføje og erstatte slots i måldomænet med koncepter fra kildedomænet, og ved at tilføje nye slots til måldomænet. Indholdet af disse slots er koncepter. Disse koncepters instantiering på sprogniveau må ses som værende enkelte ord. Derfor kan de ord, som en metafor udtrykkes ved, ses som indholdet af de ”slots” som Lakoff opererer med.

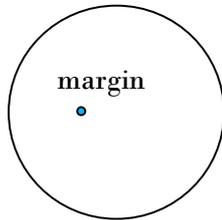
Når opfattelsen er, at der sker en overførsel fra et kildedomæne til et måldomæne, må det også være udtryk for den opfattelse, at der eksisterer en på forhånd defineret struktur i domænerne, altså en, som vi kan instantiere i sproglige strukturer. Når vi danner metaforer, overfører vi domænets struktur, og bliver dermed i stand til at bruge de sproglige strukturer på et andet domæne. Vi betragter strukturer som samlinger af koncepter, og instantieringen af koncepter som ord i teksten. Det, der i teksten indikerer at der finder en mapping, og dermed en

metafordannelse, sted, er altså, at et eller flere ord, der konventionelt er knyttet til et domæne, fordi det er en instantiation af et koncept der er knyttet til et domæne, bruges om et andet domæne. Denne erkendelse vil vi i følgende afsnit betragte nærmere.

Vi tager som eksempel sætningen ”My margin had shrunk to nothing”: Ordet ”My” fastslår, at der eksisterer et ejerforhold mellem en person, og det der umiddelbart følger i teksten, i dette tilfælde ”margin”. Her er et sammenstød, idet ordet bagefter (margin), har hjemme i et domæne som vi kan kalde ”layout”. Det betyder, at det i udgangspunktet kun er tekster der kan have margin. Ud fra ordene ”My” og ”Margin”, fastslås altså, at der er tale om en metafor, og at den er en instans af den implicite ”en person er tekst”. Her kan vi se, at sætningen er en metaforisk mapping, og at denne bygger på et metaforisk hierarki, som danner kontekst for, hvordan metaforen kan forstås, som vi før har påvist. Nedenstående vil vi illustrere de to mappings, der findes i eksempelsætningen.

Mapping 1

Kildedomæne: Layout

Rammer, som en tekst skal holde sig indenfor

Strukturændring: Shrinks

Måldomæne: Person

Rammer, som en person skal holde sig indenfor

Strukturændring: Shrinks

Figur 5

Ordet margin har den entailment, at den er udtryk for de rammer, som en tekst skal holde sig indenfor. Formaliserer vi dette forhold, så får vi:

```
(Past) ->[ [Shrink] ->ptnt->[Margin: *x]
        ->expr->[Person: Me] ->poss->[Margin: ?x]
        ->rslt->[Nothing] ]
```

Der synes altså, at være en rummetafor til stede her. Denne struktur overføres til person, således at der bliver tale om rammer, som personen skal holde sig indenfor. Entailment er en del af den måde, hvorpå struktur overføres mellem domæner. I analysen af den anden metafor i sætningen, nemlig den der opstår af applikationen af "shrink" på "margin", ses entailment-princippet endnu tydeligere:

Mapping 2

Kildedomæne: Tøjvask

Tøj bliver mindre.

Ændringens karakter:
Ukontrolleret, forårsaget af
udefrakommende påvirkning.

Måldomæne: Layout

Margin bliver mindre

Ændringens karakter:
Ukontrolleret, forårsaget af
udefrakommende påvirkning.

Figur 6

I kraft af entailment-princippet, synes selve ordet altså at bære en kognitiv struktur med sig, for eksempel det, at ændringen i størrelse sker ved en udefrakommende påvirkning.

```
(Past)->[ [Shrink]      ->ptnt->[Clothes: *x]  
                    ->expr->[Person: Me]->poss->[Clothes: ?x]  
                    ->rslt->[Nothing] ]
```

Indholdet af de slots der skiftes ud, kan være det, der instantieres i de ord, der skaber metaforen. Betragtes formaliseringerne i begge eksempler, så ser vi, at strukturerne er fuldstændig ens, men at det er to helt forskellige mappings, der sker.

Feature selection-problemet

I ovenstående har vi vist situationer, hvor et koncept overført på et domæne, bærer en struktur med sig fra det domæne, hvor konceptet har "hjemme", til det nye domæne. Denne tankegang forklarer kohærensens i metaforer, altså det, at metaforer lader sig udvide med nye koncepter. Den forklarer også, hvordan metaforisk sprog kan skabe ny mening, ved at rette

opmærksomheden mod eller ligefrem skabe en lighed mellem to domæner. Det ses desuden, hvordan et koncept anvendt metaforisk, kan tilføre et måldomæne en struktur, som ikke tidligere fandtes indenfor domænet.

Et væsentligt aber-dabei er imidlertid det, der er blevet kaldt feature-selection problemet. I tøjvask-eksemplet ovenfor har overførslen af ordet "shrinks" en entailment, "Ukontrolleret, forårsaget af udefrakommende påvirkning." Dette er tydeligvis en struktur fra domænet tøjvask, der bruges til at udvide domænet layout, der så siden overføres til en persons situation. Metaforen kan udvides ved at inddrage en større del af denne struktur, for eksempel den, at selve krympningsprocessen ved tøj nok følger af en udefrakommende, ukontrolleret påvirkning, men at den, der har sat vaskemaskinen i gang trods alt har kunnet bestemme temperaturen, og som sådan selv er årsagen til krympningen, også selv om processen ikke kan kontrolleres, når den først er i gang. I den kontekst hvor "My margin had shrunk to nothing" bruges, går denne udvidelse "Ukontrolleret proces, forårsaget af udefrakommende påvirkning, som den der har initieret processen imidlertid selv har en del af ansvaret for", igen: Konteksten for sætningen er, at Raoul Duke i *Fear and Loathing in Las Vegas* overvejer, hvorvidt han bør forlade Las Vegas eller blive en uge mere. I sine overvejelser må han forholde sig til, at han i de forgangne dage har brudt enhver af Nevadas love, og har politi, hoteldirektører og andre på nakken, og han ender ved konklusionen: "now the weasels were closing in; I could *smell* the ugly brutes. Yes, it was definately time to leave. My margin had shrunk to nothing" [Thompson, 2005, p.78]. Denne kontekst passer perfekt ind i tøjvaskmetaforen, som det er illustreret ovenfor, og dette leder hurtigt til den konklusion, at Thompson har valgt et meget sigende ord med de helt rigtige entailments. Det er utvivlsomt rigtigt, men det er nødvendigt at analysere nærmere, hvorfor det er tilfældet at metaforen fungerer så godt.

Som Lakoff & Johnson da også gentagne gange konstaterer, kan der nemlig sagtens findes kontraeksempler, meningsløse udvidelser af metaforen; min margin blev bleget hvid, giver ikke umiddelbart mening. Dette udløser et større problem, som kan kaldes *feature selection*. Nogle features eller entailments overføres fra kilde- til måldomænet, men ikke alle. Lakoff & Johnson opererer med begreberne "highlighting and hiding", som vi har gennemgået tidligere, men giver ikke nogen forklaring på, hvordan featureselektionen foregår i praksis.

Der findes imidlertid flere forskellige metaforer, der forholder sig til og foreslår løsninger på feature-selection problemet. I det følgende vil dette projekt forholde sig til feature-selection problemet i forskellige teorier, ved at analysere de forskellige syn der introduceres, ved hjælp af formaliseringseksempler. Desuden vil vi se på de nye problemer, der opstår i forsøget på at tilnærme sig en løsning på feature-selection problemet:

Vervaeke & Kennedy

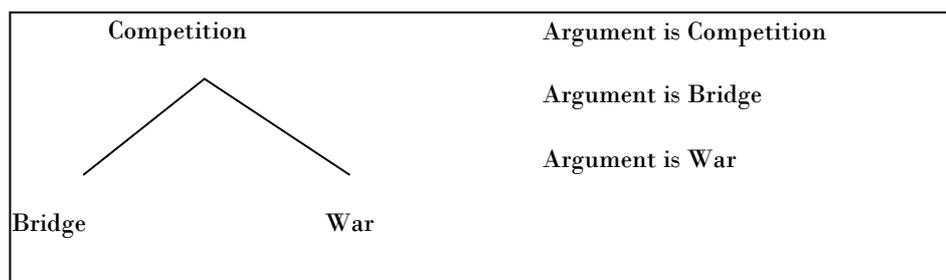
Vervaeke & Kennedy (1996) er en kritik af Lakoff, Johnson og Turners ide om implicitte metaforer som grundlæggende for måden vi tænker på, og en stillen spørgsmålstegn ved selve eksistensen af implicitte metaforer.

En påstand fra Lakoff & Turner [1989] der tages op er den, at grupper af metaforer, f.eks. "Life is presence here", dvs. fødsel som ankomst og død som afgang, indikerer en underliggende, implicit metafor. Argumentet for at ideen om implicitte metaforer er problematisk bygger på eksemplet "come into money", hvor en mulig implicit metafor er "Money is a place". Men "come into money" lader sig ikke modificere, selv indenfor den bagvedliggende metafor: Hverken "come out of money" eller "fall into debt" lyder rigtigt. En anden kritik er, at teorien ikke lader sig afprøve eller falsificere. Man kan ikke tænke sig et metaforisk udtryk der ikke passer ind i teorien. Hvis udtrykket ikke passer ind under den ene gruppe af implicitte metaforer, kan man finde en anden at passe den ind i. "Target domain override"-princippet gør teorien yderligere vanskelig at falsificere; hvis elementer af et kildedomæne ikke lader sig applikere på målet, kan det altid forklares ved strukturen i måldomænet.

Problemer med at fastlægge generalitetsniveauet

Et andet problem der påpeges hos Vervaeke & Kennedy [1996] er at finde det rette generalitetsniveau i de implicitte metaforer. "Argument is war" kan for eksempel tolkes som en specificering af en mere generel metafor "Argument is space", idet krige involverer bevægelse i rum, og det samme metaforisk kan siges om argumenter: "he bypassed my argument" og "he sidelined my premise" gives som eksempler. Godtager man dette, bliver andre metaforer imidlertid meningsløse som for eksempel "he savoured [or chewed-up, digested, cut-up] my argument".

Mange andre kildedomæner kan overføres på argument, for

Figur 7

eksempel "bridge". Eller

måske "argument is

bridge" og "argument is war" skal generaliseres til "argument is competition". Pointen er, at det er vanskeligt at fastlægge det rigtige generalitetsniveau [Vervaeke & Kennedy, 1996, p.276].

Der gives ingen værktøjer til at afgøre, hvorvidt metaforiske udtryk bliver til på baggrund af flere underliggende metaforer, eller der er tale om en forenende, meget generel metafor.

[Vervaeke & Kennedy, 1996, p.279]

Metaforers mangfoldighed

En anden pointe hos Vervaeke & Kennedy [1996] er, at der ikke synes at være en bestemt metafor der er dominerende for et måldomæne. "Plants" er et muligt kildedomæne for "People",

men det er "Animals", "Machines", "Natural Objects" og "Spirits" for eksempel også. I stedet mener de,

"that our core concept of people controls and guides our selection and generation of metaphors to suit the fleeting purposes of the moment. That is, there is a reason for selecting one metaphor at one moment, another metaphor at a later time, and a third still later, all the while believing that these three metaphors reflect on a common core and are not simply independent metaphors." [ibid.].

Der sås desuden (som hos Grady) tvivl om, hvorvidt enkelte implicitte metaforer, uanset deres grad af specificitet, kan betragtes som grundlæggende for metaforforståelse. Eksemplet er: "People are weapons", realiseret som blandt andet "I have you in my sights" og "Mark is very explosive". Vervaeke & Kennedy finder det uklart hvorvidt denne metafor er en grundlæggende del af det begrebsapparat, der ligger til grund for metaforforståelse, eller den er genereret af flere uafhængige metaforer.

Termers flerhed af meninger

Hos Vervaeke og Kennedy har en term forskellige meninger, alt efter om den bruges metaforisk eller bogstaveligt. For eksempel kan ordet "attack" bruges i en militær betydning: "We attacked the castle", synonymt med "We stormed the castle", og i en metaforisk betydning om argumentation: "He attacked my argument", men ikke "He stormed my argument". I den metaforiske betydning er "attacked" og "stormed" altså ikke længere synonyme. Derfra konkluderes det, at "attack" kan bruges i en sammenhæng, der er fuldstændig fri fra dets militære kontekst. Den metaforiske brug af termer ændrer med andre ord disses betydning:

"What the sets of expressions used by Lakoff and Johnson do well is to bring out the fact that many of the terms for argumentation had their origin in the domain of warfare. This is no doubt due, as they stressed, to structural similarities between the two concepts. However, we suggest metaphorical uses of *attack* and *defend* have served to create a more abstract sense for these terms. They are not just derived from the abstract conception of war. We think they have

become more abstract than that. As a result, they have senses that are independent from military discourse. They have entered a whole new series of important conceptual relations with other non-military terms in the discourse about argumentation” [Vervaeke & Kennedy, 1996, p.282].

Repræsenteret i konceptuelle grafer kan de to eksempler ovenfor se således ud:

Attacking the castle:

```
[approach]
  ->ptnt->[Castle]
  ->thme->[Destroy]
  ->manr->[violently].
```

Attacking the argument:

```
[question]
  ->ptnt->[Argument]
  ->thme->[Falsify].
```

Ordet “attack” har altså to ret forskellige betydninger i de to kontekster. Alligevel synes der at være en sammenhæng mellem “destroy” og “falsify”, en mulighed kan være en strukturlighed: “[Act] ->purp->[unmake]” kan være noget fælles imellem disse to betydninger af ordet. Her er der tale om en abstraktion af nogle features ved konceptet, men i modsætning til abstraktionssynspunktet, som vil blive gennemgået senere, er det ikke nødvendigvis tilfældet, i hvert fald er det ikke en betingelse hos Vervaeke & Kennedy, at det er det er sådan man når til konceptets konceptløsrevne definition. Der kan også anes en vis lighed mellem “question” og “approach”, hvis man konceptualiserer “question” i termer af noget rumligt; men det er ikke så vigtigt. Den egentlige pointe med eksemplerne her er at illustrere, at det samme ord har forskellige betydninger i forskellige kontekster, men at det alligevel anerkendes, at der er “noget”, der er fælles mellem disse forskellige betydninger af et begreb.

Deres pointe er altså, at koncepter ikke nødvendigvis defineres med udgangspunkt i eller på baggrund af det ”kildedomæne” hvorfra de er hentet, og at visse ord er synonyme i visse kontekster, og ikke har disse forskellige betydninger afhængigt af et bestemt domæne.

Denne måde at se konceptdefinitioner på, at visse ord er synonyme i visse kontekster, og at koncepter ændrer betydning, alt efter hvordan de bruges, kaldes hos Lakoff & Johnson [1980] ”Svag homonymi”.

Ordet "homonym" i sig selv betyder "To ord der staves og udtales ens men har forskellig betydning". Det er også i den betydning at det skal forstås når man taler om "stærk homonymi". Dvs. at de to udgaver af buttress³ if. dette syn, er to forskellige koncepter med hver deres betydning. Den ene betydning er et faktisk fysisk objekt (b), mens det andet er et abstrakt koncept (a).

"Svag homonymi" inddrager både elementer af det stærke homonymsyn og abstraktionssynet, idet det tillader, at de to koncepter kan have visse lighedstræk og at de derfor til en vis grad kan siges at have samme mening. Det afvises dog stadig at det ene koncept er forstået på baggrund af det andet.

Det syn på metaforer, som Vervaeke & Kennedy præsenterer, kan indplaceres under den kategori af teorier, som Lakoff & Johnson [1980] kalder "weak homonymy":

Weak homonymy

Lakoffs kritik af "weak homonymy":

- 1) Ideen om at forstå en ting i termer af hinanden eksisterer ikke i denne teoridannelse. Dermed eksisterer heller ikke generelle metaforiske strukturer. Det skyldes ifølge Lakoff & Johnson, at den i det store hele ikke beskæftiger sig med grounding.
- 2) Dermed gælder det også, at direksionaliteten går tabt. Selv det svage homonymsyn nægter, at "buttress" forstås i termer af "bygning", når det er en del af domænet "teori", hvorimod det anerkendes, at der kan være ligheder mellem koncepter. Det ville derfor være et tilfælde (accident), at mange af de konceptpar der udviser "ligheder" er et abstrakt og et mere konkret objekt.
- 3) Disse teorier kan ikke give nogen forklaring på den indbyggede lighed, der er mellem koncepter i tilfælde som for eksempel "up", der så skulle indeholde den mening der er fælles for koncepterne: "Happiness", "health", "control", "consciousness", "virtue" og "rationality". Dette er svært at forestille sig.

³ (a) He buttressed his argument with more facts og (b) He buttressed his wall.

- 4) Lakoff og Johnson har tidligere udpeget visse systematiske sammenhænge mellem erfaring, for eksempel det at være fysisk oppe og det at være dominerende i et slagsmål. Der er imidlertid forskel på sammenhænge i vores erfaring, og egentlig lighed. Egentlig lighed er altså ikke noget krav for at der kan opstå en metafor, ligheden kan udelukkende bestå i en sansemæssig sammenhæng.

[Lakoff & Johnson, 1980, p.108ff]

Vervaeke & Kennedy [1996] har en pointe i, at valget af de faste kildedomæner for et koncept synes arbitrært, forstået på den måde at det dels er svært at finde det rette generalitetsniveau for kildedomænet, dels er vanskeligt at vælge blandt kandidater til kildedomæne for en given metafor. Når det er sagt, er en del af Lakoff & Johnsons kritik af homonymtilgangen berettiget, også hvis man retter den mod Vervaeke & Kennedy. Ser vi på de forskellige punkter, er det (1) rigtigt, at Vervaeke & Kennedys kritik ikke går så meget på grounding, som på begrebers definition og relation. Lakoff & Johnsons [1980] ide, at koncepter forstås i kraft af hinanden, er således intakt, også efter kritikken fra V&K. Blot er der ikke enkelte, specielt kraftfulde implicite metaforer. I stedet for at implicite metaforer således strukturerer vage domæner, for eksempel "people", strukturerer "our core concept of people" genereringen af metaforer, tilpasset formålet. Der er altså i høj grad sammenhæng mellem koncepter, dels fordi flere forskellige koncepter er synonyme når de applikeres på bestemte domæner, dels fordi de internt synes at have "noget" fælles, uanset hvilket domæne de applikeres på. (2) Idet de henviser til [Kennedy et al., 1993], giver V&K følgende forklaring på metaforers asymmetri: "they imply that *A* is an example of *B*, although not all *B*'s are *A*'s." Dette er ikke nogen tilfredsstillende forklaring, men det kan tilføjes, at Lakoff & Johnsons kritik fremsættes på deres teoris præmisser, nemlig det, at der er et kildedomæne og et måldomæne. Hos Vervaeke & Kennedy vil der eksistere ord, der har en betydning i både konteksten "war" og konteksten "bridge". Det giver anledning til at noget er "fælles" mellem de to betydninger – det er ikke domænespecifikt og heller ikke en generalisering. Derfor kan det være ganske svært at se hvad det er, ikke mindst ud fra et formaliseringssynspunkt. (3) Dette problem er ganske tydeligt hos V&K. De påstår, at "noget" er fælles mellem forskellige betydninger af et ord, men det er ikke klart, hvad dette "noget" er. Også feature selection problemet går igen hos V&K; de påpeger, hvad det er der skaber dette problem hos Lakoff & Johnson, nemlig den manglende klarhed med hensyn til valget af kildedomæne og fastlæggelsen af dettes generalitetsniveau, men løser ikke problemet, ud over en påpegelse af, at det er formålet der styrer mappingen. (4) Ligheden mellem domæner

er ikke nødvendigvis den måde, metaforer skabes på hos V&K. Selv når vi bruger, for eksempel krigsudtryk om en argumentation, gør vi det uden at tænke på, eller lægge mærke til disse koncepters militære aspekt. Blot er der ”noget”, der skaber en lighed imellem de to forskellige brug af konceptet. Der står intet i vejen for, at dette ”noget” er erfaringsmæssigt og ikke en egentlig lighed. På den anden side påvises sådanne forbindelser ikke hos V&K, og det er endnu et af deres problemer. Hvordan man kan få et mere præcist billede af, hvad dette ”noget” er, er der andre teoretikere der giver forslag til:

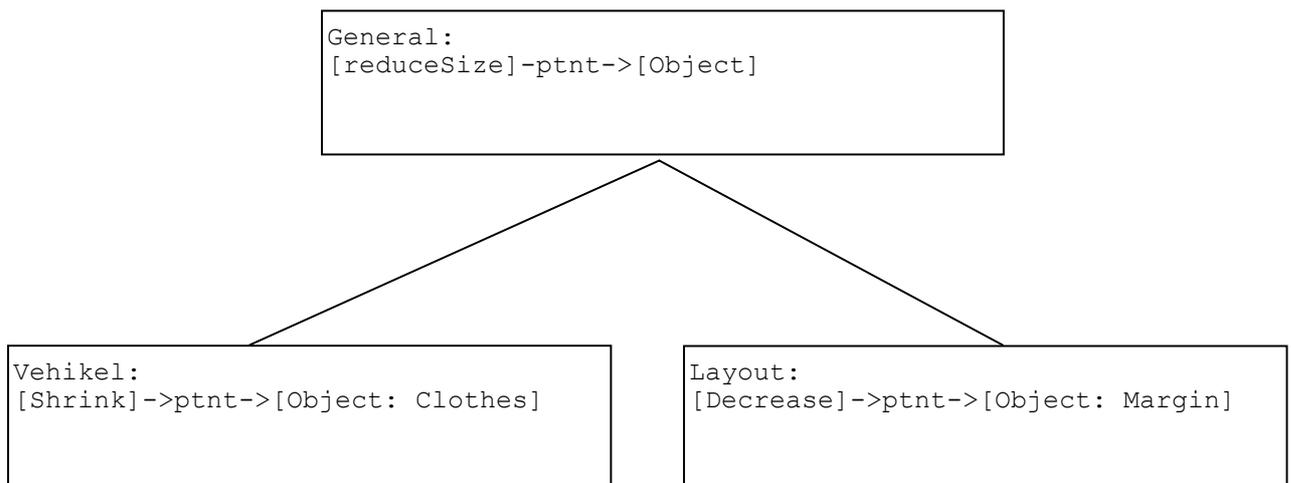
Abstraktion

For at forklare udgangspunktet for de forskellige abstraktionsteorier, tager vi igen udgangspunkt i eksemplet ”My margin had shrunk to nothing”.

Omskrevet til CG bliver sætningen:

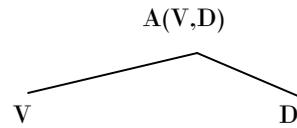
```
(Past)->[ [Shrink]      ->ptnt->[Margin: *x]  
                    ->expr->[Person: Me]->poss->[Margin: ?x]  
                    ->rslt->[Nothing] ]
```

Vi vælger at se bort fra, at sætningen står i datid, da det ikke er det, men derimod de metaforer den indeholder, der er det vigtige.

Figur 8

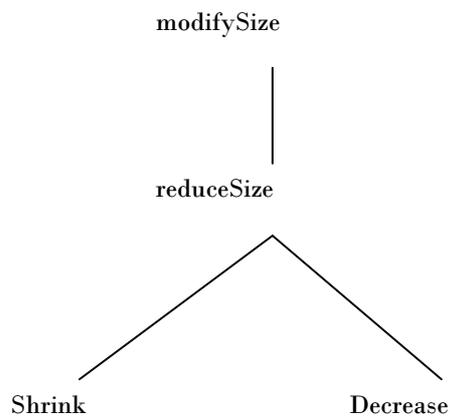
Det, der generaliseres frem til er kildedomænet, og udgør en generalisering af vehiklet og måldomænet, altså:

Figur 9

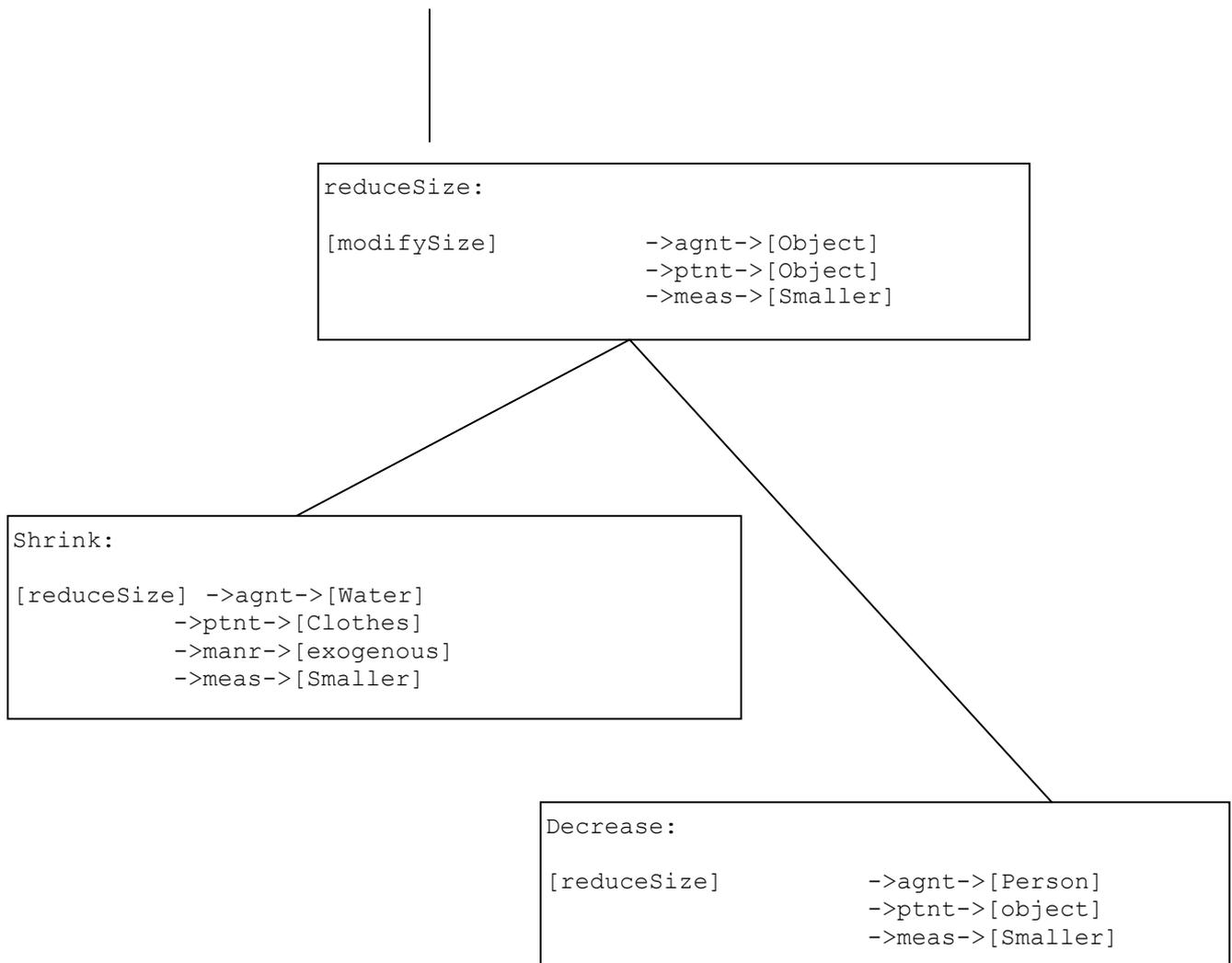
Hvor V er vehiklet, D er domænet, og A er generaliseringen. Der kan være flere tilgange til, hvordan denne abstraktion foregår; den kan enten foregå i et foruddefineret typehierarki ved at finde højeste fælles supertype, eller den kan ske ved en ad-hoc abstraktionsproces, hvor der skabes en ny supertype, som det er illustreret i Figur 9.

De strukturer der er gengivet ved graferne i henholdsvis kilde- og måldomænet, repræsenterer kun et uddrag af en mere omfattende struktur. Mere præcist er de udvalgt fordi det er de dele af strukturen, der skaber ligheden. Dermed kan man se på definitionerne i begrebshierarkierne for de forskellige koncepter for helt præcist at se hvilke features der overføres.

Figur 10

modifySize

Figur 11

Lakoffs kritik

Lakoff & Johnson [1980] retter en kritik af udvælgelsen af kildedomæner og definition af koncepter ved abstraktion på følgende punkter:

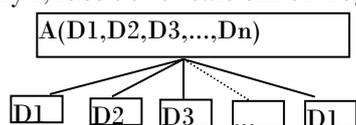
Lakoffs kritik af "abstraction":

- 1) En definition af konceptet "up" vil ifølge dette syn skulle være en abstraktion af alle begreberne: "height", "happiness", "control" med flere (på grund af metaforerne "happiness is up", "control is up"). Lakoff mener, at den er vanskelig at forestille sig.
- 2) I mange tilfælde hvor der eksisterer en metafor "A er B" eksisterer der ikke en tilsvarende "B er A", for eksempel "Love is a journey" overfor "Journeys are love". Abstraktionssynspunktets forklaring vil være, at "love" ikke forstås i kraft af "journeys", men er en abstrakt konceptualisering af det, der er fælles mellem rejser og kærlighed, hvilket Lakoff beskriver som "kontraintuitivt".
- 3) Forskellige metaforer kan fremhæve forskellige træk ved koncepter. Ud fra abstraktionssynet skal, der findes en generel definition af "love", der kan dække alle aspekter, og det "would miss the point that these metaphors are not characterizing a core concept of love, but are separately characterizing different aspects of love" [Lakoff & Johnson, 1980, p.108].
- 4) Virkningen af en strukturel metafor er ofte, at forstå et koncept ud fra et andet, mere velkendt og erfaringsmæssigt forstået. En del af den proces er, at det i bevidstheden mere veldefinerede koncept indeholder mere end hvad der overføres til måldomænet. Abstraktionssynet har ingen forklaring på denne asymmetri.
- 5) Da der under abstraktionssynet jo faktisk ikke findes metaforiske koncepter, kan der heller ikke forventes at findes konsistente systemer af metaforer, hvor den samme metafor kan udvides meningsfuldt med nye vehikler. Den del af en metafor, der endnu ikke er anvendt går simpelthen tabt i abstraktionen.
- 6) Abstraktionsteorier kan ikke forklare, hvorfor det kun er dele af koncepter der kan mappes (feature selection).

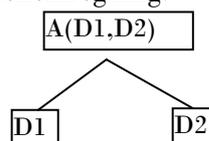
- 7) Hele ideen om abstraktion bygger på den antagelse, at der findes en definition af koncepter der lader sig applikere på mange forskellige domæner. Det forudsætter, at måldomænet (der jo også kan betragtes som et koncept), f.eks. "love", må have en struktur der gør at kildekonceptet kan applikeres herpå. Problemet med et koncept som "love" er, at det ikke synes at have nogen klar struktur, men kun konceptualiseres gennem metaforer. Hvis ikke metaforer eksisterer, må antagelsen være, at konceptet "love" har en lige så klar indbygget struktur som de elementer af "journey" der under Lakoff og Johnsons synspunkt ellers overføres herpå. "Its hard to imagine how" [Lakoff & Johnson, 1980, p.110].

Ad 1:

Det er rigtigt, at en abstraktion af "height", "happiness", "control" og alle andre begreber der kan optræde som vehikler når kildedomænet er "up", intuitivt er svært at forestille sig. Når Lakoff & Johnson påpeger dette problem, skyldes det, at de altid kræver en sprogliggørelse af kildedomænet (selv om Lakoff [1993] hævder, at der kun er tale om huskeregler, bruger L&J [1980] de koncepter de vælger som kildedomæne til væsentligt mere end det). Som det kort er antydnet tidligere, er der intet der udelukker at en sådan generalisering er mulig, selv om det ofte vil være vanskeligt at vælge et sigende navn til det domæne der opstår. For øvrigt forholder det sig ikke nødvendigvis sådan, at en koncept- eller kildedomænedefinition er udtryk for en abstraktion af alle de vehikler som kan tænkes anvendt herfra. Det afhænger af, om definitionens karakter er statisk eller dynamisk, som hos for eksempel Way [1991]. I en statisk definition vil definitionen af "up" være en abstraktion af forfærdelig mange begreber, og vil som følge deraf ofte blive meget generel, som det er skitseret til venstre i Figur 12. Hvis der så endda er et krav om, at abstraktionen i forvejen skal eksistere i et givent typehierarki, må man give Lakoff & Johnson ret i, at processen er vanskelig at forestille sig. Tager man imidlertid et dynamisk syn på supertypedannelsen, vil abstraktionerne dannes ad hoc, og vil dermed være en abstraktion af vehikel og måldomæne, der ikke nødvendigvis behøver at have noget sprogligt udtryk, idet der er tale om en kognitiv/computational mellemregning.

Abstraktion i statisk hierarki

Ad hoc-abstraktion i dynamisk hierarki

Figur 12

Ad 2:

Antager man Lakoffs synspunkt, at en metafor er en overførsel af for eksempel en struktur fra et domæne til et andet, og applikerer abstraktionstankegangen på dette, vil det ikke kunne forklares, hvorfor en metafor A er B ikke også eksisterer som B er A, hvis A betragtes som kildedomæne, og B som måldomænet, hvad der synes at være tilfældet i Lakoff & Johnsons forklaring. Det skal imidlertid understreges, at der ikke er tale om en abstraktion, der dækker vores forståelse af de to koncepter "love" og "journey", men derimod en abstraktion af vehiklet og måldomænet. Denne abstrakte konceptualisering bliver altså kildedomænet, der hvor strukturen kommer fra. Hos Lakoff kommer kildedomænet ikke direkte til udtryk i sproget (der er tale om en implicit metafor), i modsætning til vehiklet. Abstraktionerne kan altså kun foretages på baggrund af instanser af metaforer, og ikke, som Lakoff & Johnson forsøger i deres eksempel, på de implicite. Dermed kan det forklares, hvorfor de fleste metaforer er envejs. Den struktur der ligger i vehiklets definition (som måske er knyttet til et mere eller mindre konkret defineret kildedomæne), at det lader sig overføre på nogle domæner, og ikke på andre.

Ad 3 - 4:

Der er her tale om et reelt og ganske alvorligt problem ved abstraktionssynet. En af Lakoff & Johnsons (stærke) hovedpointer er, at metaforer ofte gør os i stand til at forstå noget abstrakt i termer af noget konkret. Ser vi på eksemplet, hvor "Shrink" optræder som vehikel for domænet "layout", vil det der mappes fra "tøjvask" til "layout" være en feature, der ikke i forvejen eksisterer i måldomænet nemlig "->manr->[exogenous]". En abstraktion vil kun indfange det, som er fælles ved domænerne. I dette tilfælde vil hele den metaforiske betydning, den at indskrænkningen af margin sker ved en udefrakommende påvirkning, gå helt tabt. Det asymmetriske forhold mellem domæner er imidlertid netop hvad abstraktionssynet er en reaktion imod. Lakoff & Johnson leverer ingen forklaring på featureselectionproblematikken. Som flere gange påpeget skyldes det, at der ikke er nogen regler for valget af kildedomæne. Abstraktionsmetoden løser dette problem, men introducerer så blandt andet det, at det ikke længere er tydeligt, hvordan noget abstrakt forstås i termer af noget mere konkret. Dette er et grounding-problem, idet en diskussion af, hvad konkret og erfaringsmæssigt funderet vil sige. Hos Lakoff & Johnson forstås det som domæner, man har direkte, sanselige erfaringer med. Der er intet der udelukker, at en abstraktion også kan være velfunderet i direkte erfaringer, uden at disse erfaringer af den grund er knyttet til et bestemt domæne, men til et koncept eller en samling af koncepter, der ikke nødvendigvis lader sig indordne under et bestemt "domæne".

Ad 5:

Abstraktionen kan ikke forklare, hvorfor visse features ikke mappes, fordi den løser netop dette problem. Kritikere af Lakoffs arbitrære kildedomænevalg vil forklare den manglende forklaring med, at opdelingen af koncepter i kildedomæner er kunstig, hvorfor koncepter og domæner kan kombineres efter forgodtbefindende. De sammenhænge der synes at være af metaforer i kohærente systemer er ikke nødvendigvis udtryk for sammenhæng mellem domæner, men kan også være udtryk for koncepters flertydighed, og vehiklers applikerbarhed på tværs af kontekster.

Ad 6:

Det er netop det, som abstraktionsteoriene er en forklaring på. Kildedomænet dannes som en abstraktion af vehikel og måldomæne. De mappings der rent faktisk foretages danner udgangspunktet for denne generalisering.

Ad 7:

I eksemplet "love is a journey" ændrer abstraktionssynet ikke på, at vehiklet "journey" giver begrebet "love" struktur. I den sammenhæng er det lige meget, om strukturen kommer fra et fast defineret kildedomæne, en abstraktion eller noget tredje. Lakoff & Johnson har imidlertid en stærk pointe i, at hvis man accepterer deres præmis, at måldomænet "love" udelukkende konceptualiseres metaforisk. Det er til dels også en diskussion om konceptets grounding. Man kan stille spørgsmålstegn ved, om ikke vores konceptualisering af kærlighed har mindst lige så meget grund i fysisk erfaring som i en metaforisk forståelse, og om ikke denne fysiske erfaring kan være medvirkende til at give konceptet "love" den struktur vi konceptualiserer det ud fra. Uanset hvad kan argumentet dog give anledning til bekymring, set fra et formaliseringssynspunkt, da det må godtages, at en formel generalisering af "journey" og "love", synes at blive meget generel, og tillader overførsel af meget få features. Imidlertid skal man huske at der, i hvert fald ikke i alle teorier, er tale om en generalisering mellem to domæners struktur, men en generalisering mellem vehikel og måldomæne, hvor vehiklet måske, måske ikke, henter sin struktur fra et kildedomæne.

I det følgende vil vi besøge en konkret teori, der tager udgangspunkt i, at metaforer processeres ved en abstraktionsproces.

Dynamiske typehierarkier

Ellen Cornell Way [1991] introducerer ideen om "Dynamic Type Hierarchies". Hun tager udgangspunkt i hvad hun kalder "The Interaction View [of metaphor]" [Black 1977].

Denne ide udformer Way til en teori, som bygger på tanken om at vores forståelse kan differentieres i et bogstaveligt (literal) og billedligt (figurative) sprog. I forklaringen til hvordan denne opdeling er defineret, så siger Way:

"...according to the...theory, it is not the inherent structure of the written or spoken word which determines whether it is literal or figurative, but that aspect of the hierarchy which is invoked by **the context behind** a particular use of language" [Way, 1991, p.22].

Denne kontekst kan beskrives som en maske eller et filter, der lægges ned over et begrebshierarki. Disse hierarkier skal være dynamiske af natur fordi:

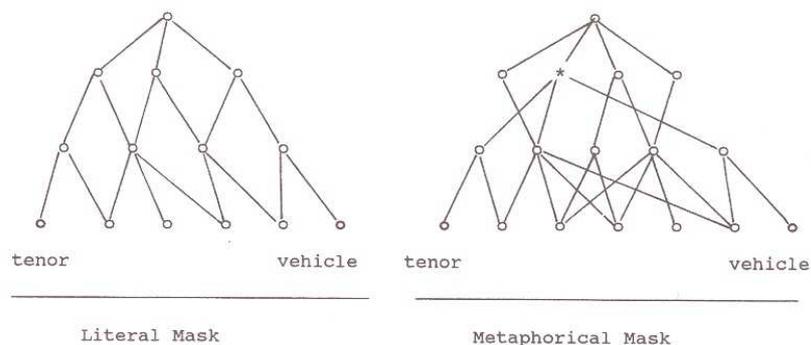
De semantiske hierarkier og tilknyttede konceptuelle grafer er udtryk for den talendes eller den lyttendes ontologi over verden.

Folk ændrer hele tiden deres verdensopfattelse

Ways dynamiske hierarkier er egentlig ikke en hierarkisering af metaforer som sådan, men et system, hvori den talende eller lyttendes "indre hierarki" tilpasses til at skabe og forstå metaforer. I den forbindelse bruger Way maske-metaforen for at forklare, hvordan disse hierarkier skal ses som noget dynamisk; "In fact, metaphoric and literal language have the same status: *they are just different aspects of the hierarchy which come into play with different masks*".

Det typehierarki, der danner grundlaget for de manipulationer der er DTH-teorien er nogenlunde statisk og uafhængig af konteksten. Konteksten repræsenteres ved at lægge de førnævnte masker ned over typehierarkiet. Disse masker kan sløre relationer i typehierarkiet, således at for eksempel distinktionen mellem "animate" og "inanimate" kan sættes ud ad kraft,

så det bliver muligt at overføre features fra dyr til en bil i eksempelmetaforen ”The car is thirsty”.

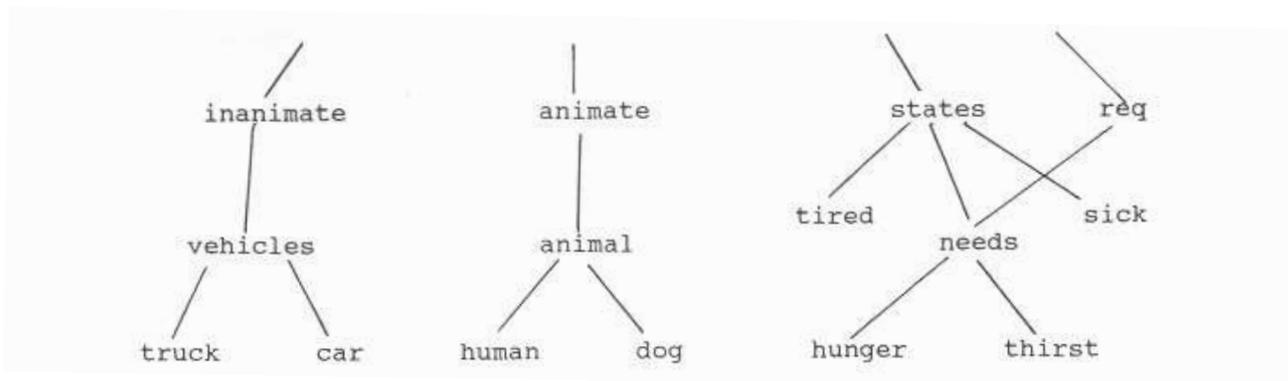
Figur 13

Som det ses i dette diagram har hierarkiets yderste ”nodes” kun den ultimative top i hierarkiet til fælles. Applikeringen af en kontekstmaske på hierarkiet ændrer denne situation, idet der nu tilføjes en lavere fælles supertype (vist ved en stjerne) ved at metaformasken lægges ind over den bogstavelige. Det bemærkes, at metaforer ofte tilføjer nye forbindelser til hierarkiet, og dermed fordunkler den skellen der er mellem forskellige kategorier. Formålet med metaforer ses som det, at frembringe forbindelser mellem koncepter på et højere, eller mere abstrakt niveau end i bogstavelig tale, hvor der lægges vægt på præcision.

I denne teori er metafordannelse altså blandt andet at henlede opmærksomheden på ligheder mellem koncepter. Disse ligheder fremkommer ved abstraktion af features ved både kilde- og målkonceptet. Som eksempel tager Way et eksempel fra Black ”men are wolves”, hvor noget af det der sammenlignes er, at både mænd og ulve er konkurrenceorienterede og aggressive, mens det ikke er måden de er det på der mappes, men en generalisering af egenskaberne. De mappede egenskaber kommer altså forskelligt til udtryk hos de to koncepter, manden og ulven. Det fælles for de to er ikke en sammentræf af egenskaber, men i stedet en supertype højere i hierarkiet. Hvis ikke denne supertype eksisterer naturligt i hierarkiet må den dannes: Eksemplet ”The car is thirsty”, bryder med den viden der er i det bogstavelige hierarki, derved at ”thirsty” kun lader sig applikere på ”animate entities”, som en bil jo ikke er. Det er altså ikke muligt at foretage en generalisering af bilens egenskaber til ”tørstig”

Abstraktionen til nye fælles supertyper

Way anerkender, at metafordannelse er andet end at finde ligheder, men mener, at det er involveret, og mener, at denne similaritet identificeres ved en abstraktion: "what is common between the vehicle, and tenor is not an intersection of a list of features at the level of the tenor⁴ and vehicle, but a supertype, which is higher up on the semantic hierarchy and under which aspects of both the vehicle and tenor domains fall." [Way, 1991, p.129]. Som eksempel til illustration bruges igen "The car is thirsty":

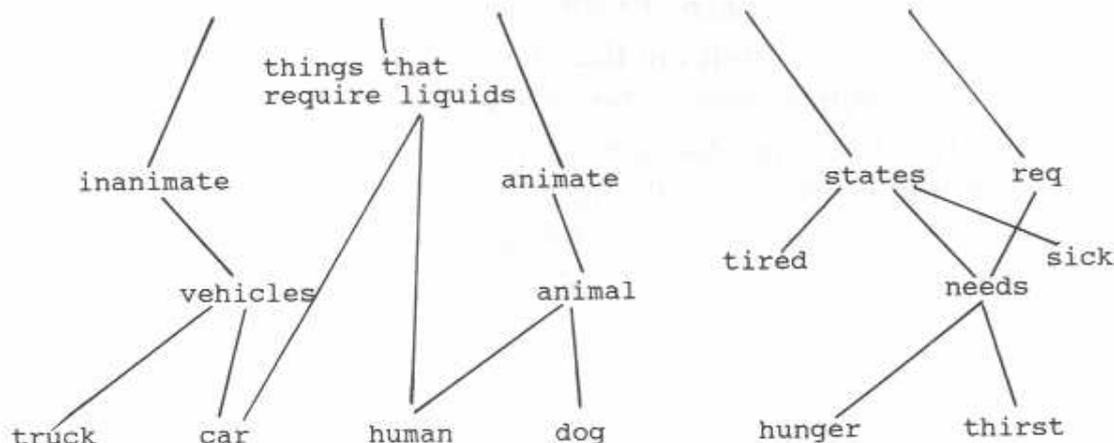

Figur 14

```
[thirst] -(expr)->[Animal: x]
          -(cause)<-[[consume]-
                    (agnt)->[Animal: x]
                    (ptnt)->[liquid]].
```

Der skal så findes en fælles supertype mellem "Animal" og "Car", som har noget at gøre med tørst, nemlig "mobile entities that require liquids" eller "things that require liquids" (Way bruger det ene eksempel i sin forklarende tekst, det andet i sin tegning, men forskellen er ikke så væsentlig for at forklare pointen).

⁴ Hos Way betyder "tenor" nogenlunde det sammen som "måldomæne" hos os og Lakoff, idet hun trækker på Richards (1936). Begrebet "vehicle", der kommer samme steder fra, er en slags kombination af Lakoffs måldomæne, og det vi har kaldt "Vehikel", idet det er det koncept, som "bærer" metaforen.

Figur 15

Der lægges altså en maske ned over hierarkiet, der fremhæver den lighed mellem dyr og biler, at de begge kræver væske. Videre betragtes en del af den konceptuelle graf der repræsenterer strukturen for konceptet bil:

```
[ CAR ] -> ( STAT ) -> [ REQUIRE ] -
                                     ( PTNT ) -> [ WATER ]
                                     ( PURP ) -> [ [ COOL ] -> ( PTNT ) -> [ ENGINE ] ] .

[ CAR ] -> ( STAT ) -> [ REQUIRE ] -
                                     ( PTNT ) -> [ GAS ]
                                     ( PURP ) -> [ [ WORK ] -> ( PTNT ) -> [ ENGINE ] ] .

[ CAR ] -> ( STAT ) -> [ REQUIRE ] -
                                     ( PTNT ) -> [ OIL ]
                                     ( PURP ) -> [ [ LUBE ] <- ( PART ) <- [ ENGINE ] ] .
```

Figur 16

Det der mappes fra "Animal" til "Car" er behovet for væske, der ses i hierarkiet længst til højre i Figur 14 (hvor "thirst" er subtype til "req"). Der er flere kandidater til den væske som bilen er tørstig efter. Hierarkierne kan ikke forklare hvilken der rent faktisk er tale om, men det må afgøres af konteksten hvilken der vælges. I dette eksempel vælger Way "Gas". For at udlede meningen af sætningen foretages der nu en kombination af graferne for "Animal" og "Car". "Animal" specificeres til "Bil" (dette er gjort muligt på grund af den fælles supertype "mobile entities that require liquids", hvor der foretages en generalisering af "Animal" til den nye supertype, hvorved konceptet mister en række features. Herefter sker

en specificering nedad i hierarkiet, hvor de features der er tilbage overføres til "car") og "liquid" specificeres til "gas", således at den graf ser ud som følger:

```
[thirst]-
  (expr)->[Car:x]
  (cause)<-[[consume]-
    (agnt)->[car:x]
    (ptnt)->[gas]
    (purp)<-[[work]->(obj)->[engine]]].
```

Graferne for strukturen af koncepterne "car" og "animal" i smuk forening. Imidlertid kan man fremføre den kritik, at det virker uklart, hvordan man kan repræsentere denne fælles supertype. Skabelsen af supertyperne virker vilkårlig, og man kan frygte, at operationen ender i ad-hoc afgørelser. [Rasmussen, 1998, p.52]

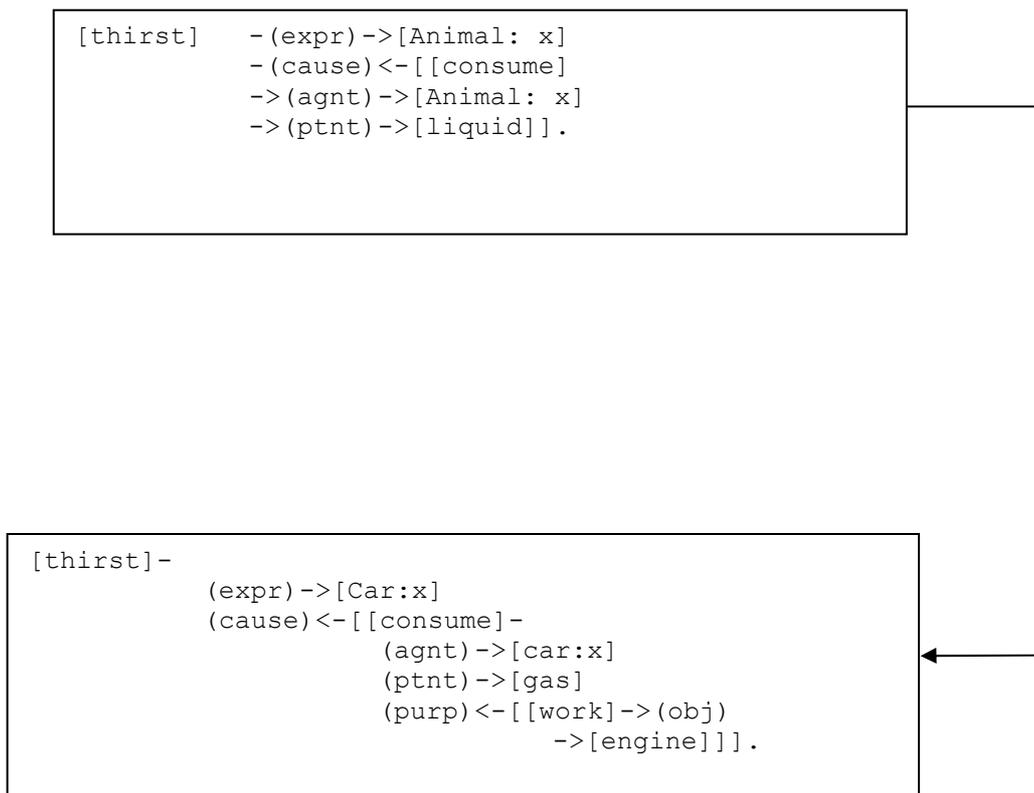
Feature selection

DTH-teoriens helt store styrke synes at være, at det er helt klart, hvilke features der kan mappes imellem domæner. Dette skyldes, at teorien ikke tager udgangspunkt i måldomæner som sådan, idet de skabes ad hoc, som en del af forståelsesprocessen. I eksemplet "the car is thirsty" anskuer Way mappingen som en operation i et typehierarki, hvor "Animal" + "Car" generaliseres til "Mobile entity" og thirst (=requiring liquid) bliver overført herpå som en attribut ([mobileEntity]-(attr)->[requireLiquid]), med de tilføjelser som det indebærer til strukturen. Faktisk er der jo bare tale om simpel generalisering af de koncepter der udgør kilde og måldomæner, udvidet med den struktur som vehiklet tilføjer. I teorien er det altså klart, hvilke features der mappes, men kun fordi det netop er vehiklet, altså mappingen, der definerer den opståede supertypes struktur.

Koncepters definition

Idet ordet i sig selv betragtes som kun havende en betydning i kraft af konteksten, er den abstraktion der foretages ikke som sådan en konceptdefinition. Koncepter har en definition i det kontekstneutrale typehierarki. Denne definition vil imidlertid altid være underlagt en maske, som er det der tilføjer konceptet dets egentlige betydning, når det bliver sat i spil som vehikel. Dette gør sig gældende i såvel bogstavelig som metaforisk sprog; det er maskerne, lagt

ned over hierarkiet er det, som giver koncepterne deres betydning. Som nævnt før er spiller koncepterne (i form af "vehiklerne") en væsentlig rolle i forbindelse med dannelsen af disse "masker", idet denne rent praktisk tager udgangspunkt i dannelsen af en fælles supertype, som igen sker med udgangspunkt i koncepterne. I stedet for at anskue processen gennem Ways maskemetafor kan den proces der sker derfor betragtes som en modifikation af den indbyggede struktur i konceptet "thirst" til at passe ind i måldomænet "bil":

Figur 17

[Car:x]<-(expr)<-[Thirst], har samme semantik som sætningen "The car is thirsty". I den struktur som konceptet "thirst" bærer er konceptet defineret som: (cause)<-[[consume]->(agnt)->[Animal:x], ->(ptnt)->[liquid]]. Udskiftningen fra [Animal:x] til [Car:x] sker som følge af sætningens semantik: I den oprindelige definition af tørst refereres der to steder til det samme "Animal", nemlig x, hvoraf det følger, at der i den metaforiske struktur også må refereres til bilen x på de samme pladser. Heller ikke specifikationen af [Liquid] til [Gas] bliver til ved hjælp af det dynamiske typehierarki, men i kraft af at "thirst" er subtype af "req" i det statiske typehierarki, og at man i strukturen for konceptet "Car" kan se at: "[Car]->(stat)->[require]->(ptnt)->[gas]",

hvilket i kombination med konteksten gør, at dette vælges som patient for konsumptionen. Med fra konceptet "car" følger også strukturen "(purp) <- [[work] -> (obj) -> [engine]]", som strengt taget ikke behøver betragtes som en del af metaforen, men snarere hører til baggrundsviden for at forstå bilers struktur. Pointen er, at det dynamiske typehierarki og maskemetaforen nok giver en metafor for at anskue metaforer, men at det samme også kan forklares ved at koncepters definitioner ændres i forskellige kontekster. Den tilgang har yderligere den fordel, at den besvarer Lakoffs spørgsmål til hvordan vehikler lader sig applikere på tværs af domæner. Lakoffs forestilling om at man kan foretage kohærente udvidelser af metaforer indenfor og på tværs af domæner, går altså tabt i kraft af generaliseringen. Til gengæld ses det, hvordan koncepter lader sig applikere i forskellige kontekster.

Metaforer som fremhævende forskelle

Et af de væsentligste kritikpunkter ved abstraktionsteorierne er det, at de ikke indfanger, hvordan metaforer kan skabe eller fremhæve forskelle lige så vel som ligheder. Dette problem går igen i det dynamiske typehierarki, idet de features der overføres udvælges i kraft af en abstraktion, der kun tager højde for det, som er fælles mellem vehikel og måldomæne – dermed er andre features udelukkede fra at kunne mappes, som forklaret i tidligere afsnit. Når DTH alligevel i en forstand fremhæver forskellige aspekter ved et domæne, er det fordi typehierarkiet er dynamisk og ændres i forhold til den metafor der bruges. De masker der lægges ned over hierarkiet er afgørende for, hvilke features er i fokus. Men det ændrer ikke ved, at der er tale om forskellige aspekter af de ligheder der findes mellem metaforerne. Forestiller man sig "The car is thirsty" som svar på spørgsmålet "Hvorfor vil du sælge din bil?", bringes en ny del af strukturen i fokus, således at man må tilføje "[Gas] - (attr) -> [expensive]" for at få den fulde mening af sætningen. Denne attribut går imidlertid tabt når "gas" generaliseres til "liquid", idet det er en feature der tilføjes længere nede i hierarkiet.

Way forholder sig ikke direkte til, hvorfor de fleste metaforer er envejs, men den forklaring kan gentages, at det ligger i vehiklets struktur, at det kan overføres på nogle domæner og ikke på andre. I Ways terminologi vil det sige, at abstraktionen bliver så generel, at der ikke er nogen features tilbage at overføre.

De vanskeligheder der er med generalitetsniveauet og dermed forklaringen på, hvilke features der overføres, imødekommes hos blandt andre Grady [1997]

Grady

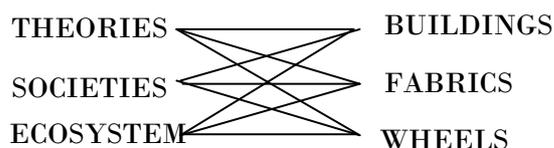
Grady (1997) præsenterer en reanalyse af Lakoff og Johnsons eksempel ”Theories are buildings”, idet han tager udgangspunkt i den observation hos Lakoff og Johnson [1980], at metaforer udgør hele systemer af referencer mellem domæner. Tre af de eksempler der fremdrages hos Grady er, at (1) Hovedpræmisserne er fundamentet for en teori, (2) Teoretikeren er arkitekt, og at (3) Argumenter er mellemliggende materialer, som støttes af fakta, og støtter konklusioner og påstande. Disse og andre eksempler bringer Grady til at anerkende, at ”theories are in fact spoken of as though they were buildings, and (...) the two concepts are closely associated in some aspect of cognition” [Grady, 1997, p.270]. Herefter formuleres imidlertid en række punkter der kritiserer metaforen ”teorier er bygninger”:

”Poverty” of the mapping: Man kan ikke slutte, at teorier kan konceptualiseres som bygninger, med alt hvad der kendetegner en bygning. Derimod er det kun et meget begrænset ”subset” af vores viden om bygninger der kan overføres på begrebet teori, mens andre, meget vigtige kendetegn ved en bygning ikke, i hvert fald ikke konventionelt, lader sig overføre. Som eksempler gives døre, vinduer, gulve og bygningens beboere. Grady kalder dette ”Poverty” of the mapping. Tænkes vidensrepræsentation ind i denne forbindelse, er det helt store problem at afgrænse, hvilke features der kan mappes, og hvilke der ikke kan.

Lack of experiential motivation: Det er en påstand hos Lakoff og Johnson, at metaforer har grund i menneskelig erfaring. Dette er tydeligt i mange tilfælde, som for eksempel ”mere er op”, men i forbindelse med ”teorier er bygninger” rejser Grady det interessante spørgsmål om,

hvilken erfaring der ligger til grund for mappingen mellem teorier og bygninger. Da han ikke finder noget svar på spørgsmålet ser han anledning til at bruge eksemplet til at betvivle, hvorvidt ”teorier er bygninger” er en kognitiv metafor.

Unclear relationship to other metaphors: Forholdet metaforer imellem betegnes som uklart. I eksemplet er ”en bygning” kildedomæne for måldomænet ”teorier”, men kildedomænet bygning lader sig applikere på en række andre måldomæner. Samtidig vises det, at også andre kildedomæner, f.eks. et stykke stof, også lader sig applikere på ”teori”. Desuden stilles spørgsmålet om, hvorvidt ”theories are buildings” er et ”distinct cognitive object”, idet den samme metaforiske forståelse synes at kunne overføres til flere forskellige måldomæner, således at den struktur der overføres er nogenlunde den samme, og det som overføres har nogenlunde samme betydning. På samme måde kan der findes flere eksempler på måldomæner, hvor flere forskellige kildedomæner kan bruges i metafordannelsen, og have nogenlunde samme betydning.

Figur 18

Metaforer synes at eksistere i systemer af mange-til-mange relationer.

Den analyse, der så foreslås hos Grady er en dekomposition. I denne dekomponeringsproces indgår abstraktion som vi har set det tidligere, men udover abstraktionen sker der en opdeling af implicitte metaforer fra Lakoff & Johnsons ene til at være en kombination af flere. I lighed med f.eks. Way tager analysen udgangspunkt i instanser af en metafor. Generaliseringen foretages ikke for hver enkelt metafor, da Grady anerkender Lakoff & Johnsons ide om, at metaforer eksisterer i grupper. Følgende er instanser af gruppen ”Theories are buildings”:

”

Major premises, including facts and assumptions, are the *foundation* of the theory.

The major claims and arguments of a theory, along with their organization, make up its framework.

“

[Grady, 1997, p.269]

Hvis vi tager udgangspunkt i Lakoff & Johnsons ide om, at de vehikler der bringes i spil i ovenstående instanser, har udgangspunkt i kildedomænet bygning, får bygning følgende definition:

```
[building]
    ->part->[foundation]
    ->part->[framework].
```

Som så også gælder teori:

```
[theory]
    ->part->[foundation]
    ->part->[framework].
```

Alle de instanser Grady angiver som eksempler, resulterer i følgende struktur af teori, som den omtales i termer af bygning:

```
[theory]
    ->part->[foundation] ->efct->[support]
    ->benf->[conclusion]
>[framework:#]
    ->benf->[argument:#]
    ->part->[#framework]
    ->part->[[#argument]->efct->[support]-benf->[conclusion]]
    <-ptnt-[design]<-agnt<-[architect]
    ->attr->[canCollapse].
```

Som det påpegedes hos Vervaeke & Kennedy [1996], bemærker også Grady, at det er vanskeligt at fastlægge generalitetsniveauet for kildedomænet. Den struktur der er skitseret ovenfor, er ikke kun kendetegnende for bygninger men for alle "erect physical structures". Mens denne tilgang nok, som det også ses hos Way, synes at løse featureselektionsproblematikken, introducerer den de samme problemer, som vi har set ved tidligere eksempler på generaliseringer. I stedet for at opfatte eksemplet "theories are buildings" som en metafor i sig selv, opfatter Grady den nu som en "compound metaphor". Grady er klar over, at Lakoff og Turner opererer med begrebet "composite metaphor": "In that work, [Lakoff & Turner 1989], "composite metaphors" referred to complex metaphorical conceptualizations built up through a series of references in a poetic context. In this paper, the term "compound" typically refers to *conventional* combinations of mappings, which may underlie individual expressions."

[Grady 1997, p.275, fodnote, forfatterens fremhævelse]. Ideen anerkender Lakoffs ide om implicitte metaforer, men at de tager form af en interaktion mellem domæner, på den måde at de kan kombineres på forskellige måder for at fremhæve forskellige features. Disse implicitte metaforer er mere generelle end for eksempel "theories are buildings", men ved at kombinere flere af disse generelle metaforer, sker der en specifikation.

En mulig instans af metaforen "Theories are buildings" er, at teorier kan "collapse", mens det ikke giver mening at sige om en teori, at den ikke længere eksisterer. Attributten "[canCollapse]" eksisterer, selv om man foretager en generalisering fra "bygning" til "erect physical structure". Dermed indfanges også det, at selv om strukturen kollapser, kan man ikke nødvendigvis sige om den, at den ikke længere eksisterer. Denne generalisering løser imidlertid ikke featureselektionsproblemet. Der er features ved "erect physical structures", der ikke lader sig overføre på teorier, for eksempel det, at man kan klatre op ad dem. Det er her kombinationsmetaforen kommer ind i billedet, i form af "persisting is remaining erect", der afgør hvilke koncepter fra "erect physical structure" rent faktisk kan bringes i spil som vehikler. I stedet for bare at foretage denne generalisering til "abstract organized entity is erect physical object", bliver denne til ved en kombination af "abstract organization is physical structure" og "persisting is remaining erect".

Den ene, meget generelle metafor i eksemplet er: "**Abstract organization is Physical Structure**", hvor en teori betragtes som en "abstract organization":

Abstract Organization	Physical Structure
Complex abstract entity	Complex physical object
Abstract constituents of the entity	Physical parts
Logical (etc.) relations among constituents	Physical arrangements of parts

I CG-notation bliver denne første implicitte mapping:

PHYSICAL STRUCTURE:

```
[Object]
  ->attr->[complex]
  ->attr->[physical]
  ->has->[part: {*}]>attr->[physical]
    ->attr->[arranged]>manr->[physical].
```

ABSTRACT ORGANIZATION:

```
[Entity]
  ->attr->[complex]
  ->attr->[abstract]
  ->has->[constituent: {*}]>attr->[abstract]
    ->attr->[related]>manr->[Logical].
```

Som i eksemplet kombineres med den ligeledes implicitte:

“Persisting is remaining erect”

Persisting	Remaining Erect
Abstract entity	Physical object
Persistence	Erectness/verticality

REMAINING ERECT:

```
[object]
  ->attr->[physical]
  ->attr->[erect].
```

PERSISTING:

```
[entity]
  ->attr->[abstract]
  ->attr->[persistant].
```

Denne måde at danne metaforer på kalder Grady “compound metaphors”.

Abstract organized entity	Erect Physical object
Complex abstract entity	Complex physical object
Abstract constituents of the entity	Physical parts
Logical (etc.) relations among constituents	Physical arrangements of parts
Persistence	Erectness/verticality
Asymmetrical dependence	Support

Udover de to metaforer inddrages en viden, der har at gøre med blandt andet viden om tyngdelovene, nemlig den, at “the asymmetrical dependence of some parts on others is physical support”, der giver anledning til følgende mapping:

```
SUPPORT:
[arrangement]
  ->manr->[physical]
  ->efct->[support]
  ->ptnt->[part: {*}].
```

```
ASSYMETRICAL DEPENDENCE OF SOME PARTS ON OTHERS
[arrangement]
  ->manr->[abstract]
  ->efct->[assymDependence]
  ->ptnt->[constituent: {*}] .
```

De to metaforer sammenfattes, ved at features for ”object” og ”entity” lægges sammen:

```
ERECT PHYSICAL OBJECT:
[Object:#]
  ->attr->[complex]
  ->attr->[physical]
  ->has->[part: {*}] ->attr->[physical]
    ->attr->[arranged]
    ->manr->[physical]
    ->efct->[support] ->ptnt->[part: {*}]
    ->rslt->[[#Object] ->attr->[erect]].
```

```
ABSTRACT ORGANIZATION:
[Entity:#]
  ->attr->[complex]
  ->attr->[abstract]
  ->has->[constituent: {*}] ->attr->[abstract],
  ->attr->[related]
    ->manr->[Logical].
    ->efct->[assymDependence]
    ->ptnt->[constituent: {*}]
      ->rslt->[[#Entity]
      ->attr->[persistant]].
```

Denne forklaring, kan dække, i hvert fald instansen ”The theory collapsed”. Andre instanser kan så fremhæve en anden egenskab ved en teori ved at udskifte en eller flere af de metaforer, der tilsammen udgør kildedomænet. Fordelene ved at konstruere kildedomænet på denne måde

er, at der stadig eksisterer implicitte metaforer, og konventionelle implicitte metaforer, således at koncepter stadig har fælles betydning på tværs af domæner.

Der er altså ikke, som hos Lakoff, tale om en overførsel af udvalgte features fra en bygning til en teori, men om en kombination af features fra flere domæner. Teorien forklarer dermed, hvorfor visse erfaringsmæssigt vigtige (experientially salient) features ikke lader sig overføre fra bygning til teori ("the poverty of the mapping"), for eksempel det at man kan opholde sig i den. Denne feature er en del af "bygninger" men ikke af "erect physical structures". Samtidig er noget af det kildedomæne som mappes til teori (foundation, framework, collapse), ikke specifikt for bygninger, men er knyttet til alle "erect physical structures". Ved at betjene sig af den dekompositionsanalyse som Grady foreslår, bliver det ifølge ham klart, hvilke elementer der skal mappes og hvilke der ikke skal. Om årsagen til, at "bygninger" intuitivt vælges som kildedomænet, frem for "erect physical structures" siger Grady, at en bygning udgør prototypen for vores forståelse af opretstående strukturer.

Også det påpegede problem, at der synes at mangle en erfaringsmæssig forbindelse mellem teorier og bygninger ("Lack of experiential motivation"), imødegås i dekompositionsanalysen. I alle de eksempler, som Lakoff giver som instanser for "theories are buildings", hvor vehiklerne for eksempel er "foundation", "framework" og "collapse", går det igen at de ikke nødvendigvis er knyttede til domænet bygninger. De er derimod gældende for alle "erect physical structures"

Grady forklarer endvidere den sammenhæng der er mellem forskellige metaforer, der intuitivt har "noget" til fælles, som imidlertid ikke kan forklares ud fra eksisterende teorier. For eksempel hører så umiddelbart forskellige metaforer som "theories are fabrics", "society is a fabric" og "society is a building" sammen i et "netværk". Årsagen forklares som at de alle deler skemaet "organization is physical structure". [Grady, 1997, p.284]. I alle de tilfælde af metaforer der gennemgås, der har "erect physical structures" som kildedomæne, overføres koncepter som "collapse", "support" og "buttress" på samme måde imellem domænerne.

Tilbage er spørgsmålet om forholdet forskellige metaforer imellem. Både hos Lakoff og hos Grady er forskellige metaforer struktureret i forhold til hinanden. Der er imidlertid forskel på relationerne. Grady tager (1) "Long-term purposeful activities are journies" og (2) "Action is motion". Forholdet mellem de to metaforer betragtes hos Lakoff som en subtyperelation, hvor

1 arver 2, hvor sidstnævnte dermed betragtes som mere generel. I Gradys opfattelse er der tale om en Part-of-relation, hvor (2) er en komponent i dannelsen af (1).

Selv om Grady adresserer det problem, at det hos Lakoff & Johnson er vanskeligt at finde det rigtige generalitetsniveau at analysere en metafor på, og foreslår en løsning, går problematikken alligevel igen i Gradys dekomponeringsanalyse. For eksempel "persisting is remaining erect" lugter selv lidt af compound-metafor, da der jo er noget rumligt forbundet med det at være oprejst.

Ritchie [2003] finder Gradys fortolkning af metaforen "Theories are buildings" som en kombination af de underliggende "Logical structure is physical structure" og "Persisting is remaining erect" meningsfuld, men mener at Grady tager fejl, idet han tager den verbale reifikation "theories are buildings" som udgangspunkt for sin analyse. Denne giver Lakoff udelukkende status af "a mnemonic for a set of ontological correspondences". Ritchie foreslår, at man foretager en mere direkte tolkning, som metaforbrugerens direkte erfaring med bygninger som repræsentant for strukturerede relationer mellem dele.

Ritchie

Ritchie [2003] er først og fremmest et svar på den kritik Vervaeke og Kennedy [1996] retter mod Lakoff & Johnson, hvor Ritchie forholder sig til mange af de problemstillinger som tages op. Derudover forholder artiklen sig til Grady [1997]. I forlængelse heraf fremlægges et eget syn på metaforers natur.

Ritchie tager diskussionen fra Vervaeke & Kennedy op, om hvordan koncepter defineres i forskellige domæner, og hvilken interaktion der finder sted imellem domæner. Han er uenig i, at den konceptuelle metaformodel ikke er falsificerbar, da han mener dette kan gøres gennem empirisk forskning. Han er derimod enig i det synspunkt, at man bør indskrænke eller helt forlade ideen om enkelte, implicite metaforer, men mener ikke, som Vervaeke & Kennedy, at dette bør føre til en nedtoning af vigtigheden af metaforers rolle i konceptuel erfaring og ræsonering [Ritchie, 2003 p.130].

Metaforers basis i erfaringen

Hos Lakoff & Johnson [1980] er opfattelsen at metaforer er baserede på fysisk og social erfaring, hvilket Ritchie mener at V&K overser. Der findes således et system af bogstavelige koncepter baseret på erfaring med rumlig dimension, orientering m.v. Igen bruges eksemplet ”Argument is war”, som hos V&K kritiseres blandt andet for at kunne henføres til mange andre kildedomæner, for eksempel ”chess match” eller ”bridge game”. Skak bruges ofte som metafor

for krig – og krig fra tid til anden som metafor for skak og andre konkurrencer. Hvis krig bruges som kildedomæne for metaforer, og metaforer er grundede i erfaringen, opstår det problem, at det jo heldigvis er de færreste mennesker, der har direkte erfaring med krig. Alligevel synes koncepter fra domænet krig at stå til rådighed for metafordannelse.

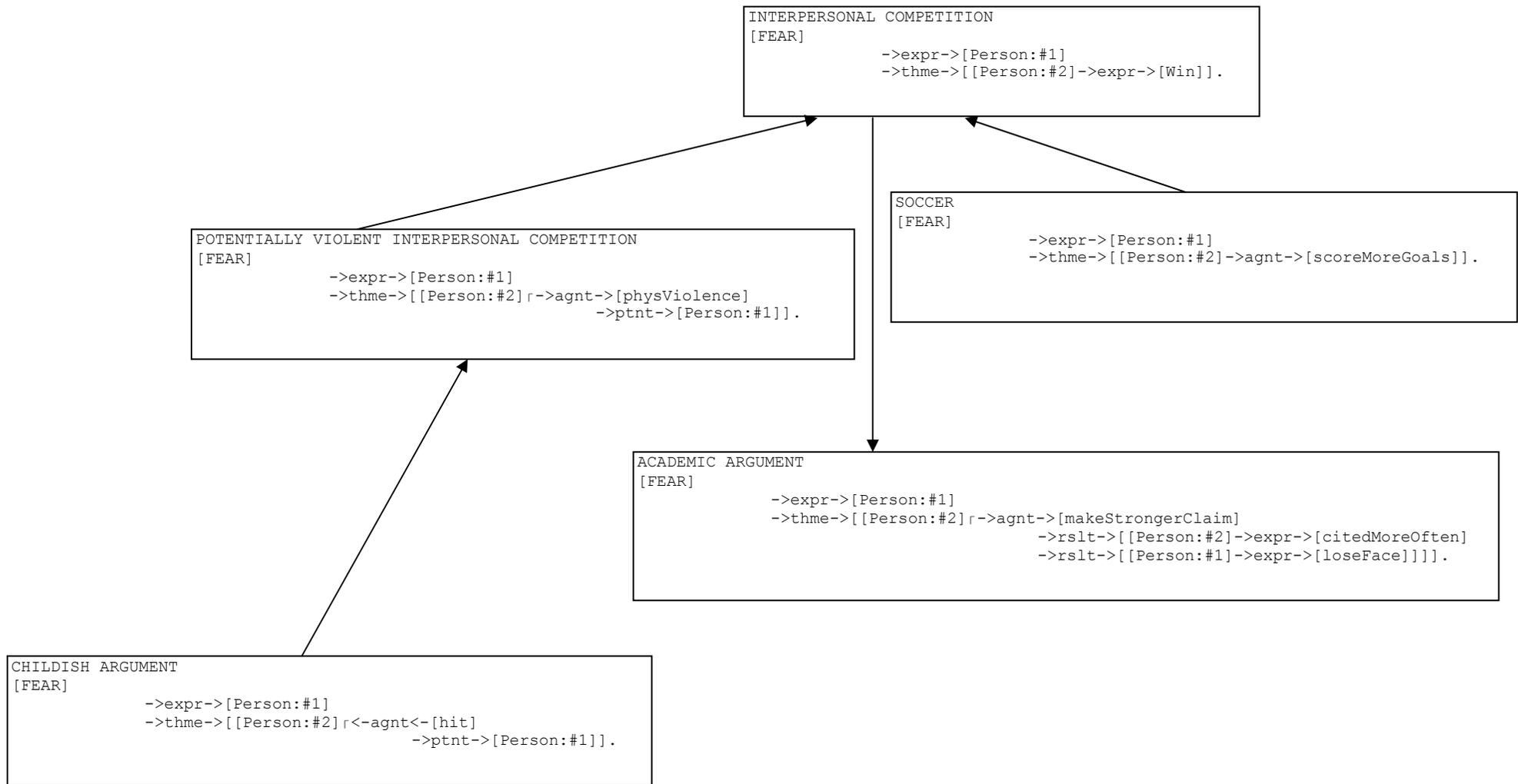
Felter af metaforiske meninger

En af Ritchies centrale observationer er den, at det er muligt både at danne og forstå krigsmetaforer, selv om man ikke har personlige erfaringer med krig. Hvis man godtager Lakoff & Johnsons [1980] ide, at metaforer opstår fra kildedomæner, der er grundlagt i erfaringen, giver Ritchies observation anledning til problemer. Enten er der noget galt med Lakoff & Johnsons valg af kildedomæner, eller også må ”kildedomæner” betragtes som noget subjektivt hos metaforbrugeren. Det sidste forslag er særdeles problematisk i en kontekst, hvor man netop ønsker at formalisere den fælles viden, der gør det muligt at danne og forstå metaforer. I hvert fald må man gentænke, hvordan man opfatter konceptdefinitioners opståen, sådan som Ritchie gør:

Hans forklaring er, at man ikke behøver at betragte organiseret krigsførelse som erfaringsmæssigt grundlag for forståelsen af de koncepter der, i hvert fald hos Lakoff, betragtes som knyttede hertil. Disse koncepter bringes i spil i mange forskellige metaforiske betydninger i forskellige sociale kontekster. Selv om vi aldrig har oplevet krig, danner vi fra barnsben veldefinerede skemaer over fysiske og verbale slagsmål, konkurrencer og spil. På baggrund heraf afvises også Vervaeke & Kennedys påstand, at ingen metafor er mere basal end en anden; hvis metaforer er knyttede til fysisk erfaring, vil de fælles koncepter vi danner omkring hvad Ritchie kalder ”interpersonel konkurrence” og ”konflikt” (dem der gør sig gældende i forbindelse med både de skænderier de fleste af os oplever tidligt i livet, og det mere ekstreme tilfælde krig, som nogle er så uheldige at blive udsat for) være mere generelle end krig og skænderi i sig selv. Idet han trækker på Eubanks [2000] og Gibbs [1994, 1997], mener Ritchie,

at vores kultur synes at have et stort, komplekst konceptuelt "felt", indeholdende et sæt af "schemes" for konkurrence og konflikter, der udgør et kontinuum fra venlige spil til organiseret krig. Indenfor dette konceptuelle felt er vi i stand til at overføre udtryk der er knyttet til den ene type konkurrence til den anden. Af disse årsager er det ikke altid klart, hvilket domæne koncepter er knyttede til: "It is not evident that "strategy" and "position" are adapted to chess from warfare, rather than the reverse" [Ritchie, 2003, p.135].

Om relationen mellem forskellige metaforer mener Ritchie i modsætning til for eksempel Vervaeke & Kennedy, at visse metaforer rent faktisk er mere grundlæggende end andre, om ikke af anden grund, så fordi det er dem vi lærer først. Dette lugter af, at dette metaforhierarki opfattes som subjektivt. Her henviser Ritchie imidlertid til Lakoff og Johnsons [1999] ide om "the commonlities of embodied experience" [Ritchie, 2003, p.131], der forstås som fysiske erfaringer der gøres i den tidlige barndom, og de kulturelle konventioner man underordner sig senere i livet. Således kan konceptualiseringer af interpersonel konkurrence eller konflikt (der kan være opnået igennem barndommens skænderier), danne grundlag for konceptualiseringen af såvel krig som akademisk debat:

Figur 19

Pilene i diagrammet er IKKE generaliseringer, men skal forstå som applikering af den samme viden på forskellige strukturer. Formålet er at illustrere det komplekse system af koncepter og domæner. Her illustreret som konceptualiseringen af frygt i forskellige former for konkurrencer, hvor det barnlige skænderi er den mest grundlæggende (først oplevede) erfaring, men ændrer form, efterhånden som den indgår i konceptualiseringen af forskellige former for konkurrence. Der er tilsyneladende tale om en generaliseringslignende proces, jo højere i hierarkiet man bevæger sig, men udgangspunktet for konceptets definition er relativt langt nede i hierarkiet, men der er ikke konsekvens i generaliseringen. Ovenstående er altså forskelligt fra både abstraktionstanken, og svag homonymi: Koncepter kan ændre betydning, efterhånden som de applikeres i forskellige kontekster. Faktisk behøver der ikke at være ord på koncepterne. "Fear" er vel for stærkt et ord at bruge som betegnelse for følelsen i den akademiske kontekst. Alligevel er der noget fælles med "fear" når det applikeres på krig. Således konceptualiseres visse domæner, for eksempel krig, igennem forskellige erfaringer, eller måske endda kæder af erfaringer, der går fra for eksempel boksning til krig, der har visse elementer fælles med krig. De metaforer som Lakoff & Johnson præsenterer, skal snarere tolkes i termer af flere konceptuelle metaforer eller hele systemer af metaforer, der har hjemme i et "konceptuelt felt" for eksempel konkurrence og konflikt, hvor forskellige typer lige fra venlig konkurrence til krig, snarere end at udgøre diskrete entiteter, placerer sig på et kontinuum, hvor forskellige koncepter så kan overføres til andre begreber indenfor det "konceptuelle felt", men ændrer, som vi så det med "fear" betydning som det "flyttes" på et kontinuum. Et eksempel på det samme er begreberne "attack" og "defend", der har fået en bredere mening, der rækker fra diskursen omkring krig over konflikt til simple skænderier. Denne metaforiske forlængelse af begreberne skaber et "felt" af meninger [Ritchie 2003, p.140, trækkende på Katz [1992]]. Et vehikel medbringer således "entailments, images, responses, and expectations", således at de ikke alene kan applikeres på mange forskellige domæner, men også henter deres komplekse betydning fra mange forskellige typer af erfaring, fra krig såvel som fra barndommens slagsmål i skolegården, og ikke som hos Lakoff & Johnson [1980] fra et enkelt erfaringsdomæne.

Ritchie er således enig med Vervaeke & Kennedy om, at instanser af "argument is war", udspringer, ikke af et enkelt kildedomæne, men et helt felt af relaterede koncepter.

I forbindelse med metaforrepræsentation, kalder Ritchies tanker på en genovervejelse af, hvordan koncepter defineres. De har forskellige betydninger i forskellige kontekster, men de

kan ikke generaliseres. Der findes ikke nødvendigvis nogen ”kernebetydning”, der er fælles for alle ordets betydninger. Et begreb kan endda befinde sig på et kontinuum.

Kontinuum over definitionen af konceptet ”attack”

[Question]

```
->ptnt->[Argument]<-poss<-[Person:#]  
<-agnt<-[Person: Professor].
```

[Question]

```
->ptnt->[Argument]<-poss<-[person:#]  
->agnt->[Person: Wife]  
->manr->[loudly].
```

[Question]

```
->ptnt->[[fitness]<-attr<-[father]->poss->[Person:#]  
->agnt->[Person: Playmate].
```

[Hit]

```
->ptnt->[Person:#]  
->agnt->[Person: Playmate].
```

[Hit]

```
->ptnt->[Person:#]  
->agnt->[Person: Classmate]  
->meas->[severalTimes]  
->loc->[schoolYard].
```

[Shoot]

```
->ptnt->[Nazi]  
->agnt->[tomHanks]  
->loc->[onTV].
```

Der er faktisk mindst én gennemgående strukturlighed, nemlig den at der er en agent, som er ”animate”. Alligevel er der tale om et tilfælde af et koncept, hvor en abstraktion, eller identifikation af kernebetydningen ville blive meget generel/begrænset. På denne måde skal nye konceptualiseringer af begrebet attack indplaceres på et kontinuum, i overensstemmelse med kontekstens ”alvor”.

Sammendrag af analyseresultater

Efter at have foretaget en analyse af de forskellige teorier gennem formaliseringsforsøg, vil vi præsentere en anskueliggørelse af vores findings i et lattice, produceret med . Selv om der ikke er tale om en decideret formel konceptanalyse, er nedenstående lattice inspireret af denne metode, og skal læses som et FCA-lattice⁵. Imidlertid er der tale om teoretikere og ikke koncepter, og de ”features” der er angivet er slet ikke features, men problemstillinger som vi har identificeret på tværs af teorierne. Hvis en teori er underliggende en problemstilling, vil det sige, at den ”indfanger” eller ”forklarer” problemet. Valget af sammenfatningens formelle form udspringer af et ønske om at tvinge skarphed, præcision og begrebsafhængighed ind i konklusionen. Formen har endvidere påvirket vores erkendelse som analytikere, ved at vi har tvunget os selv til at tænke i diskrete distinktioner og ligheder. På den måde har den anderledes repræsentation givet os anledning til at konkludere på forhold mellem teorierne, der ellers var obskurerede af de forskellige tilgange.

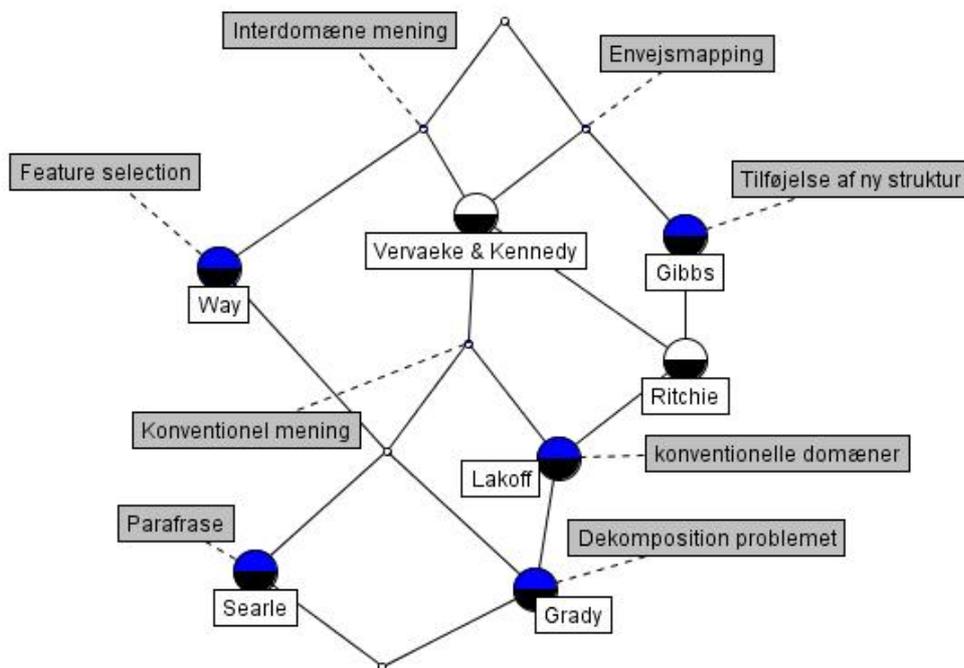
Kontekst

A	B	C	D	E	F	G	H	I
	Interdomæ...	Parafrase	Konvention...	Envejsma...	Tilføjelse a...	Feature se...	Dekompos...	konvention...
Lakoff	X		X	X	X			X
Way	X					X		
Gibbs				X	X			
Searle	X	X	X	X		X		
Grady	X		X	X	X	X	X	X
Vervaeke &...	X			X				
Ritchie	X			X	X			

Figur 20

⁵ Teorierne bag FCA udvikles for eksempel hos Wille [2003]. Til udfærdigelsen af lattices er anvendt ConExp [Yevstuchenko, 2003]

Lattice:

Figur 21

Interdomæne mening

Nogle teorier har det syn, at der kan defineres en interdomænemening mellem koncepter. Det vil sige, at ethvert koncept har en betydning i sig selv, løsrevet fra de forskellige kontekster hvor det kan applikeres. Denne mening kan antage forskellige former, for eksempel en abstraktion (Way) eller den at en del af strukturen er fælles for alle betydninger af ordet (svag homonymi, f.eks. Vervæke & Kennedy).

Parafrase

Hos Searle fortolkes metaforer ved parafrase. Idet han dog anerkender, at der går noget tabt ved at parafrasere en metafor, mener han at ethvert metaforisk udtryk kan gengives på bogstavelig form.

Konventionel mening

En konventionel mening betyder, at koncepter har en mening som er den bogstavelige, altså at ordet får sin struktur ud fra et foruddefineret domæne. Når der alligevel skelnes mellem konventionel mening og konventionelle domæner, er det fordi koncepter hos Searle har en klar konventionel definition, mens der ikke er nogen domænetankegang.

Envejsmapping

Fordi en metafor "A er B", er mulig, er det ikke sikkert, at "B er A" er det. Punktet angiver, om den enkelte teoretiker forklarer, hvorfor det forholder sig på den måde.

Tilførelse af ny struktur

Lige så vel som en metafor kan bruges til at fremhæve en del af strukturen i et måldomæne, kan metaforen bestå i en strukturel tilføjelse til måldomænet. En formalisering ud fra teorier, der ikke forklarer denne proces, vil ikke kunne tage højde for denne type metaforer.

Feature selection

Punktet angiver, hvorvidt den pågældende teori gør det klart, hvordan featureselektionen foregår. Det vil sige det fænomen, hvortil der er knyttet "highlighting and hiding", "poverty of the mapping" og andre begreber, der dækker over samme problem, nemlig det at det ikke er muligt i en formalisering at se, hvilke strukturer der mappes til måldomænet, og hvilke ikke gør. En teoris problem med at fastslå mappingen, udspringer af problemer med at finde det rette generalitetsniveau for måldomænet.

Konventionelle domæner

Teorier der opererer med konventionelle domæner, betragter metaforen som en overførsel af en struktur fra et eller flere kildedomæner til et måldomæne, hvor domænerne hver især er samlinger af koncepter, hvis afgrænsninger bestemmes af konventioner og erfaring. Dette betyder samtidig, at teorierne forklarer, hvordan metaforer lader sig "udvide" meningsfuldt med andre vehikler fra måldomænet.

Dekomponering

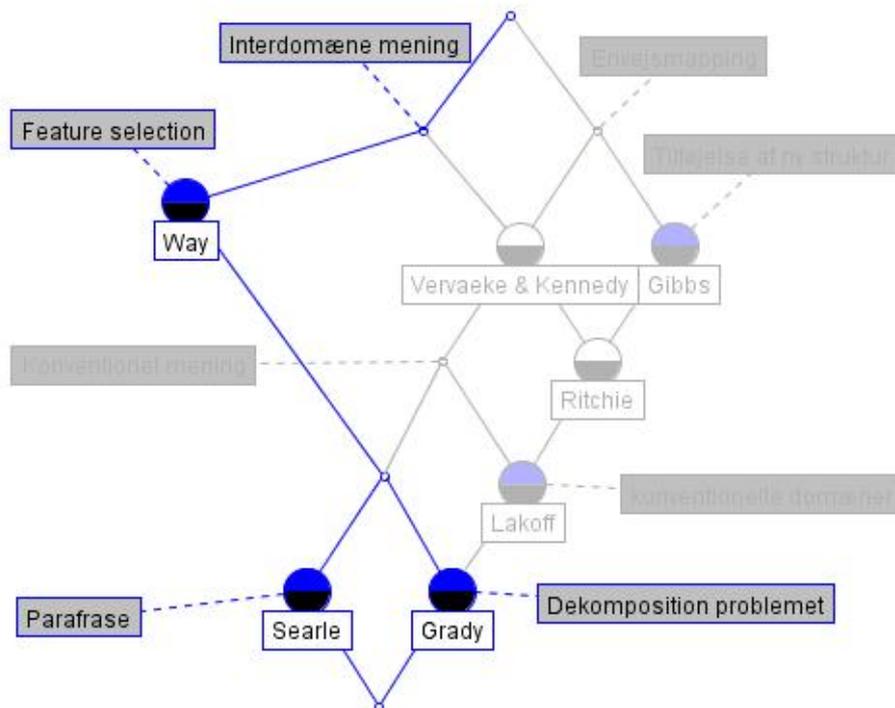
Grady skiller sig ud fra andre teoretikere, ved at analysere metaforer som "compounds" der er sammensat af flere forskellige implicite metaforer. Som beskrevet i afsnittet hjælper denne

tilgang på en række af de problemer der påpeges hos Lakoff, men det er tvivlsomt hvorvidt der kan foretages en entydig fastlæggelse af generalitetsniveauet for analysen, også efter Gradys modifikationer.

Konklusion

Projektet har betragtet en lille del af et stort og righoldigt område, nemlig den teoridannelse der beskæftiger sig med forbindelsen mellem metafor og sprog. Dette er gjort gennem et udvalg af forskellige teoretikere, der repræsenterer forskellige tilgange til metaforer, nogle fra forskellige kognitive og lingvistiske synspunkter, en enkelt endda ud fra et formaliseringssynspunkt. Metaforforskningen synes således spredt over forskellige akademiske discipliner, og de teorier vi har valgt har forskellige formål, og deraf følgende forskellige fokuser på metaforbegrebet. Ønsket med dette projekt har været at skabe overblik over disse, i udgangspunktet vanskeligt sammenlignelige, teorier. Dette er sket gennem analyser, der har klarlagt hvordan teoriernes forskelle kommer til udtryk, når de bringes på en formel form. Ved på den måde at analysere teorierne indenfor den samme overordnede kontekst, den formelle, er de løsrevede fra det begrebsapparat, som de i kraft af sine forskellige ophav er omgærdede af. Derigennem er det blevet klarere, hvad teoriernes styrker og svagheder er i forbindelse med formalisering. Samtidig er analyseresultaterne selv præsenteret på en formel form, der udover at give et overblik, har hjulpet os til at se forskelle og ligheder mellem teorierne, som ikke trådte så klart frem i teoriernes oprindelige præsentation. Den særlige form, som vi præsenterer teorierne på, giver anledning til følgende observationer:

Featureselectionproblemet går igen i mange af teorierne med Searle, Way og Grady som eneste undtagelser. Det gælder dog også for alle disse teorier, at de betaler en høj pris for at have løst dette problem:

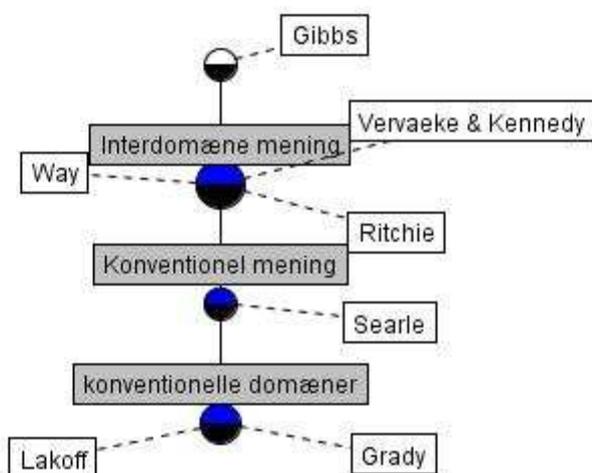
Figur 22

Grady indfanger, hvordan metafordannelse kan ske ved tilføjelse af ny struktur. Dog viser der sig tegn på at dekompositionstankegange, på trods af at den er et godt forslag, også kan møde problemer med at fastlægge generalitetsniveauet for analysen.

Ways tilgang tilbyder en løsning på feature-selection problemet, men abstraktionen betyder, at teorien ikke forklarer envejsmapping, featureselection og tilføjelse af nye strukturer. Desuden er det uklart, hvordan det kontekstfri typehierarki, der ligger til grund for metaforforståelsen skal se ud. Det at koncepters mening dannes i en kombination af kontekstmasker og kontekstfri betydning, vanskeliggør formaliseringen, idet hverken koncepter eller domæner har konventionel meninger.

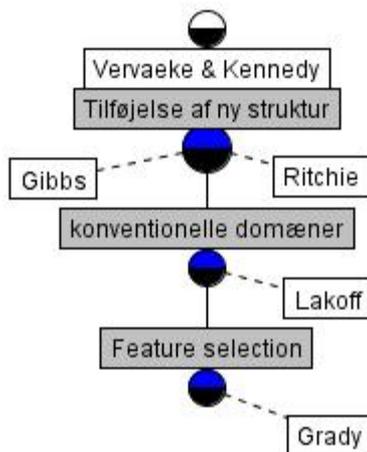
Searle mener at formaliseringen af metaforer sker ved parafrasering, som er en envejsmapping, men samtidig indrømmer han at parafrasering ikke er kraftfuld nok til at indfange hele metaforens betydning, og han fremlægger heller ikke det grundlæggende princip for hvordan den skal foregå. Searles særlige syn på metaforer er stærkt derved, at han har den klareste distinktion mellem metaforisk og bogstaveligt sprog. Med hensyn til featureselectionproblemet,

problemet med tilføjelse af strukturer, og problemstillinger forbundet med definitionen af koncepter og domæner, kan det diskuteres om Searle løser problemerne, eller bare undlader at forholde sig til dem, idet domænetankegangen slet ikke eksisterer hos Searle. Konventionel mening viser sig at være en del af konventionelle domæner hos de teoretikere der beskæftiger sig med konventionelle domæner, men når nu Searle ikke beskæftiger sig med domæner men ord i sin metafor-teori, så er det nødvendigt at distingvere ham ud af domænetankegangen.

Figur 23

Det gælder for de fleste teorier, at koncepter har en fælles mening på tværs af forskellige domæner (Kaldet interdomænemening i skemaet). Undtagelsen er Gibbs, der tillægger kontekst, det vil sige kultur og individ, meget stor betydning ved definition af koncepter, der derfor ikke bliver konventionelle, og heller ikke eksisterer i konventionelle domæner.

Figur 24

Der observeres det mønster, at det at betragte domæner som bestemte per konvention, medfører at teorien indfanger, hvordan metaforer kan dannes ved mapping af en på forhånd ikke eksisterende struktur. Hos Lakoff er netop dette forhold noget af det, der giver problemer med at fastlægge generalitetsniveauet for analysen, med deraf følgende featureselectionproblemer.

Det synes dog ikke at være en regel, at konventionelle domæner fører til featureselectionproblemer, idet Grady omgår problemet. Som tidligere nævnt konkluderes dette dog med det forbehold, at det må være klarere, hvordan generalitetsniveauet fastlægges, også hos Grady. Anerkendelsen af konventionelle domæner er imidlertid ikke en forudsætning for at indfange metaforers udvidelser i en teori; Ritchie præsenterer en ide om, hvordan udvidelse af metaforer blandt andet kan ske på et kontinuum. Denne tilgang byder til gengæld på andre væsentlige vanskeligheder ved en formalisering.

At placere de konklusioner vi har foretaget på baggrund af analysen af de forskellige teorier i latticeform, har givet et klarere billede af, hvordan teorierne placerer sig i forhold til hinanden og de problemer vi identificerer. Den opdeling vi har valgt til præsentationen er naturligvis udtryk for en række valg, og for det bestemte fokus, at teoriøverblikket skal have sigte mod formalisering. Læst på disse præmisser kan oversigten være medvirkende til at skabe klarhed i teorivalget for kommende analyser, idet det dels kan tilpasses analysens formål, dels kan give et forvarsel om, hvilke problemer man skal forvente at møde i brugen af en given teori.

Litteratur

- BERNERS-LEE, T., HENDLER, J., & LASSILA, O., 2001. The semantic web. *Scientific American*, Maj. 28-37.
- BLACK, M., 1977. More about Metaphor. In: ORTONY, A. *Metaphor and Thought*. Cambridge: Cambridge University Press. 19-43
- DEIGNAN, A., 1999. Corpus-based research into Metaphor. In: CAMERON, L. & LOW, G. (eds.). *Researching and Applying Metaphor*. Cambridge: Cambridge University Press. 177-202.
- DEIGNAN, A., 2005. *Metaphor and Corpus Linguistics*. Amsterdam: John Benjamins.
- GIBBS, R. W., 1994. *The poetics of Mind*. Cambridge: Cambridge University Press.
- GIBBS, R. W., 1997. Taking metaphor out of our heads and putting it into the cultural world. In: GIBBS, R. W. & STEEN, G. J. (eds.). *Metaphor in Cognitive Linguistics. Selected papers from the fifth international cognitive linguistics conference*. 145-166.
- GIBBS, R. W., 2001. Evaluating contemporary models of figurative language understanding. *Metaphor and Symbol*, 16, 317-333.
- GRADY, J. E., 1997. Theories are Buildings revisited. *Cognitive Linguistics*. 8 (4), 267-290.
- KATZ, A. N., 1992. Psychological studies in metaphor processing: Extensions to the placement of terms in semantic space. *Poetics Today*, 13, 607-632.
- KENNEDY, J. M., GREEN, C. D. & VERVAEKE, J., 1993. Metaphoric Thought and Devices in Pictures. *Metaphor and Symbolic Activity*, 8 (3), 243-255.
- LAKOFF, G. & JOHNSON, M., 1980. *Metaphors We Live By*. Chicago: University of Chicago Press.
- LAKOFF, G., 1987. Image Metaphors. *Metaphor and Symbolic Activity*, 2 (3), 219-222.
- LAKOFF, G. & TURNER, M., 1989. *More than Cool Reason*. Chicago: University of Chicago Press.
- LAKOFF, G., 1993. The contemporary theory of metaphor. In: ORTONY, A. (ed.), *Metaphor and Thought*. 2. ed., Cambridge: Cambridge University Press. 202-252.

PETERSEN, U., ØHRSTRØM, P. & SCHÄRFE, H., 2005. *Conceptual Graphs*. Aalborg Øst: Aalborg Universitet.

P.t. tilgængelig fra: <http://www.huminf.aau.dk/cg>

RASMUSSEN, A., 1998. *Metaforisk Ræsonneren*. Afhandling (phD). Aalborg Universitet.

RITCHIE, D., 2003. "Argument is war" – Or is it a Game of Chess? Multiple Meanings in the Analysis of Implicit Metaphors. *Metaphor and Symbol*, 18 (2), 125-146.

SCHÄRFE, H., 2004. Narrative Ontologies in CAO, C.G. & SUI, Y.F. (eds.). *Knowledge Economy Meets Science and Technology - KEST2004*, 17-20 September 2004 Beijing, China. Tsinghua University Press, 19-26.

SEARLE, J. R., 1986. *Expression and Meaning*. Cambridge: Cambridge University Press.

SOWA, J. F., 1984. *Conceptual Structures. Information Processing in Mind and Machine*. Reading, Mass.: Addison-Wesley.

SOWA, J. F., 2000. *Knowledge Representation. Logical, Philosophical and Computational Foundations*. Bangalore: Brooks/Cole, Vikas Publishing.

THOMPSON, H. S., 2005. *Fear and Loathing in Las Vegas*. London: HarperCollins.

VERVAEKE, J. & KENNEDY, J. M., 1996. Metaphors in Language and Thought: Falsification and Multiple Meanings. *Metaphor and Symbolic Activity*. 11 (4), 273-284.

WAY, E. C., 1991. *Knowledge Representation and Metaphor*. Dordrecht: Kluwer Academic Publishers.

WILLE, R. (2003). Conceptual Contents as Information – Basics for Contextual Judgment Logic. In.: GANTER, B., MOOR, A. D. & LEX, W. (eds.). *Conceptual structures for knowledge creation and communication*. Springer verlag. Lnai 2746: 1-15.

YEVTUSHENKO, S. (2003). *ConExp*.

P. t. tilgængelig fra: <http://sourceforge.net/projects/conexp>

Procesbeskrivelse

Gruppen mødtes på grundlag af en fælles interesse for det meget brede område ”kunstig intelligens”, for på en eller anden måde at ville fokusere på kognition og lingvistik. Inspireret af tidligere og dette semesters kursus inden for dette område besluttede vi os for at fokusere på et delområde omhandlende logik og sprogformalisering. Fra begyndelsen var fokus rettet mod ironi og sarkasme i større tekstkorpora. Dette blev senere til metaforer, og der blev leget med tanken om hvorvidt det var muligt at spore instanser af Lakoff & Johnsons [1980] konceptuelle metaforer ved hjælp af metoder som for eksempel konkordans. Det blev dog hurtigt klart, at korpuslingvistikken især beskæftiger sig med optælling og statistiske udregninger, og det var der ikke nogen i gruppen der udviste den store interesse for. Dette betød, at denne del af problemstillingen blev skrinlagt og vi foretog en kraftig modifikation af vores problemstilling. Korpustanken levede dog videre på den måde, at vi stadig havde et ønske om at udvikle en metode til at finde instanser af konceptuelle metaforer, ud fra Lakoff & Johnsons [1980] ideer, i natursprog.

En dybdegående læsning af Lakoff & Johnson samt oversigtslitteratur over forskningen indenfor metaforer og kognitiv lingvistik og hans kritikere, gav imidlertid anledning til diskussioner og overvejelser, der kan opsummeres til 2 hovedpointer:

Meget af den kritik vi læste af Lakoff & Johnson [1980], havde vi vanskeligt ved at argumentere imod. De problemer der påpeges blev desuden gjort endnu tydeligere og mere alvorlige, da vi forsøgte os med formalisering af teorien. Den syntes derfor ikke at være et frugtbart udgangspunkt for en formalisering.

Vi indså, hvor omfattende en opgave det ville være, dels at foretage en formalisering af Lakoff & Johnsons ideer, dels at forholde dette til praktisk søgning. Der var derfor behov for en betydelig nedjustering af ambitionsniveauet for projektet.

I vores videre læsning stiftede vi bekendtskab med et bredt udvalg af teoretikere indenfor metaforer. Dette gav naturligt anledning til omfattende diskussioner af de forskellige teoretikere i gruppen. Vi har haft en oplevelse af, at det har krævet stor disciplin at fastholde fokus, idet der hele tiden har været mange forskellige mulige veje at følge; når et problem blev belyst, åbnede der sig som regel en række nye problemstillinger, som vi også forsøgte at forfølge og belyse. Disse nye problemer virkede ofte lige så spændende og relevante som det problem der gav anledning til at åbne dem.

Den konkrete problemformulering afspejler dette. Vores hovedmål blev at danne os et overblik over forskningen og de metodeforslag til praktisk udførelse der eksisterer inden for området, uden dog fra start af have et klart defineret fokus, hvilket også er afspejlet skift af fokus gennem projektperioden.

Det var fra begyndelsen af projektet et klart læringsmål, at vi ville have kendskab til forskningen og litteraturen indenfor metaforer og formalisering af disse. Selvom det til tider har virket særdeles frustrerende med de store mængder teori og den deraf følgende mangel på fokus, har det samtidig betydet at det vores oprindelige læringsmål er blevet opfyldt. Vi kan ikke påstå at være kommet i nærheden af én endelig formaliseringsmetode, der vil virke på alle typer af metaforer, sådan som det egentlig var udgangspunktet. Tværtimod har vi nået den erkendelse, at denne opgave sandsynligvis ikke er mulig, ligesom vi har fået øjnene op for kompleksiteten af selve metaforbegrebet. På den måde har arbejdet også givet os indsigter, der ikke specielt er knyttede til metaforer, men er generelle for formalisering.

Møder

Som ofte så er der især i starten en del læsarbejde, der skal primært skal tjene som baggrundsviden for projektet. Nogle tekster anså vi i begyndelsen af projektet som liggende i

kernen i området og disse blev i enige om at alle skulle læse. Desuden blev der uddelt nogle tekster der virkede lidt mere periferiske. Disse blev uddelegeret til gruppens enkelte medlemmer, som skulle komme med referat og hans bud på hvordan tekstens viden evt. kunne inddrages i projektet.

I denne tid mødtes vi et par gange om ugen, og snakkede om teksterne og diskuterede de problemstillinger der evt. måtte være opstået under læsningen. Disse møder var ikke så formelle og ting blev diskuteret efterhånden som de dukkede op. Dvs. der var ikke tale om nogle faste møder med en på forhånd kendt og stringent dagsorden. Denne arbejdsgang blev der ændret på i slutningen af november og starten af december, hvor vi begyndte at mødes fast hver dag kl. 9 på universitetet.

Denne arbejds metode har gruppens medlemmer tidligere haft erfaring med og betragter det nærmest som en naturlig del, som det at skrive projekt, at man mødes og arbejder den sidste måneds tid på universitetet.

Selve arbejdsgangen blev ikke væsentlig ændret af denne grund. Den største forandring var at afklarende spørgsmål kunne afklares efterhånden som de dukkede op og ikke først på et senere møde. Dette førte også til en del faglige diskussioner om hvordan forskellige teorier kunne fortolkes, samt hvor realistiske de måtte være. Dette betød at man hurtigere komme videre, hvis man var gået i stå.

Indbyrdes kontakt, styring af dokumenter

Kontakten blev i starten primært vedligeholdt til forelæsningerne, som på dette semester har været et langt stykke ind i projektperioden. Hvis der blev brug for akutte møder, blev disse som regel arrangeret over telefon eller SMS. Der har dog også været afholdt uddelegeringer og andre mindre møder over Messenger.

Af erfaring vidste vi, at det er meget vigtigt at holde styr på hvilke dokumenter, der er de nyeste, således at man ikke kommer til at ændre i et gammelt dokument. Dette gælder især, når der er flere mennesker, der skriver på de samme dokumenter. Derfor var der fra projektstart enighed om, at dokumentnavn blev efterfulgt af versionsnummer f.eks. ”indledning-v1”.

For at undgå at ”spamme” hinandens mailbokse med nye versionsnumre af de samme dokumenter fik allerede i starten af projektperioden oprettet et såkaldt fællesdrev på universitets server. Dette fungerede på samme måde som en almindelig mappe på en computer, den ligger blot på en central server. Dette tillod os at oprette forskellige mapper, som var med at lette arbejdet med at organisere de forskellige typer dokumenter der blev oprettet undervejs. Denne løsning betød at vi valgte universitets kommunikationsportal, QuickPlace, fra. Dette skyldes bitter erfaring med at QuickPlace virker ustabil og langsomt.

Tidsplan og planlægning

Vi har ikke arbejdet ud fra en egentlig tidsplan andet end ”deadline 20. december”. Dog følte vi mod slutningen af perioden behov for at lave små del-deadlines, samt at lave en lidt længerevarende disposition over tid og manglende indhold.

Vejleder

Vores vejleder på dette semester har været Henrik Schärfe. Vores kontakt til Henrik blev etableret relativt hurtigt, især fordi vi i starten var lidt usikre på, hvad vi havde af muligheder for projekt indenfor det brede område sprog og formalisering. Allerede inden der blev tildelt vejleder blev der holdt et kort uformelt møde med Henrik, som skulle give os nogle inputs til mere konkrete projekter. Der var her tanken omkring sporing af ironi og sarkasme opstod.

Kontakten til Henrik har fungeret udmærket, og vi har fået god og nyttig overordnet respons på det fremsendte materiale under vejledermøderne. Han har gennem flere vejledermøder henvist til tekster og forfattere der kunne virke interessante på vores (ofte nye) problemstilling.

I de første uger af projektet blev der indgået den aftale, at hvis vi havde noget tekst, som vi ville have respons på til et vejledermøde, skulle det mailes 48 timer forinden, for at give Henrik mulighed for at læse og ræsonnere over stoffet. De sidste to uger op til aflevering af projektet blev det aftalt at bare at sende materialet efterhånden som det blev færdigt. Der blev naturligvis sørget for at markere ny tekst, hvis denne indgik i en større tekst, som Henrik i forvejen havde læst, således han ikke skulle læse samme tekst igen.

Ansvarsliste

Afsnit	Janus	Magnus	Morten
Indledning	X	X	X
Problemformulering	X	X	X
Metaforforståelse			X
Metaforbearbejdning			X
Terminologi	X		
Brug af konceptuelle grafer	X		
Bogstavelig mening		X	
Gibbs om bogstavelig mening			X
Scenario			X
Metafor begrebet		X	
George Lakoff		X	
George Lakoff - CG'er	X		
Relationerne mellem metaforer		X	
Mapping		X	
Koncepter og strukturer		X	
Koncepter og strukturer - CG'er	X	X	
Mappingstruktur		X	
Mappingstruktur - CG'er	X		
Billedmappings		X	
Invarians princippet		X	
En differentiering metafortyper imellem		X	

Konceptuelle metaforer på sprogniveau	X		
Feature selection-problemet	X		
Vervaeke & Kennedy	X		
Problemer med at fastlægge generalitetsniveauet	X		
Metaforers mangfoldighed	X		
Termers flerhed af meninger	X		
Weak homonymy	X		
Abstraktion	X		
Lakoffs kritik	X		
Dynamiske typehierarkier	X		
Abstraktionen til nye fælles supertyper	X		
Feature selection	X		
Koncepters definition	X		
Metaforer som fremhævende forskelle	X		
Grady	X		
Ritchie	X		
Metaforers basis i erfaringen	X		
Felter af metaforiske meninger	X		
Sammendrag af analyseresultater	X	X	X
Konklusion	X	X	X
Procesbeskrivelse			X